

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Sten Brunnström

Inträdesrätt vid finansiell leasing

Konkursboets möjlighet till inträde på leasetagarsidan i
gäldenärens finansiella leasingavtal

Examensarbete
20 poäng

Handledare Birgitta Nyström

Ämnesområde förmögenhetsrätt

Vårterminen 2004

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Ämnesval och syfte	4
1.2 Forskningsläge	5
1.3 Metod och material	7
1.4 Disposition	9
1.5 Avgränsningar	10
2 AVTAL OM FINANSIELL LEASING	12
2.1 Det finansiella leasingavtalets utformning och funktion	12
2.2 Gränsdragningen mellan finansiell leasing och avbetalningsköp	15
2.3 Sakrättsliga förhållanden vid finansiell leasing	17
3 INTRÄDESRÄTT	23
3.1 Ömsesidigt ofullgjorda avtal i konkurs	23
3.1.1 Problempresentation	24
3.1.2 Konkursboets skäl till inträde	25
3.2 Inträdesrätt i olika avtalstyper	25
3.2.1 Konkursboets inträdesrätt i avtal om köp av lös egendom	26
3.2.2 Konkursboets inträdesrätt i avtal om hyra av fast egendom	27
4 INTRÄDESRÄTT I AVTAL OM FINANSIELL LEASING	30
4.1 Konkursboets möjlighet till inträde	30
4.1.1 Utgångspunkt i lag och praxis	30
4.1.2 Analogier från närliggande avtalstyper	31
4.2 Inträdesrättens utformning	34
4.2.1 Grundläggande förhållanden kring inträdesrätten	34
4.2.2 Tidpunkten för massaansvarets inträde och konkursboets ansvar för faktiskt nyttjande	36
4.2.3 Partiellt inträde	41
4.2.4 Dispositiv eller tvingande inträdesrätt	42

5 ANALYS	44
LITTERATURFÖRTECKNING	50
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	52

Sammanfattning

Ämnet för arbetet är *konkursboets inträdesrätt på leasetagarsidan i gäldenärens finansiella leasingavtal*. I syfte att kunna dra slutsatser kring gällande rätt på området genomförs en rättsutredning enligt traditionell juridisk metod. Inledningsvis redogörs för dels finansiella leasingavtal som avtalstyp och dels inträdesrätt i allmänhet. Inom redogörelsen för finansiella leasingavtal som avtalstyp behandlas översiktligt bland annat den finansiella leasingens funktion, standardavtalsklausuler av betydelse för inträdes-situationen, gränsdragningen mellan finansiell leasing och avbetalningsköp samt sakrättsliga förhållanden vid leasetagarens konkurs. Den sista punkten framhålls i arbetet som central för bedömningen av konkursboets behov av inträde i avtalstypen. Vid redogörelsen för inträdesrätt i allmänhet redovisas förutom den grundläggande regleringen också vilka skäl konkursboet kan ha till att önska inträda i finansiella leasingavtal samt vad som gäller i fråga om inträdesrätt i avtal om köp av lös egendom och hyra av fast egendom. Därefter behandlas ämnet för arbetet utifrån två frågeställningar: *finns det en inträdesrätt för konkursboet på leasetagarsidan i finansiella leasingavtal?* och *hur är i så fall denna rätt utformad?* Inom den första frågeställningen befinns konkursboet kunna antas ha en inträdesrätt på leasetagarsidan i finansiella leasingavtal genom en analog tillämpning av reglerna för avbetalningsköp och lokalhyra. Stödet för slutsatsen baseras till stor del på uttalanden i doktrin och utredningar, och slutsatsen anges därav inte kunna benämnas *gällande rätt*. Inom den andra frågeställningen undersöks hur konkursboets inträdesrätt kan vara utformad. Detta sker, i enlighet med vad som är brukligt på området, genom avvägningar mellan reglerna för avbetalningsköp och lokalhyra. Konkursboets inträde i finansiella leasingavtal befinns härvid bland annat innebära att konkursboet fullt ut ersätter gäldenären som leasetagare, varvid detta fullgör sina skyldigheter med konkursmassan från och med konkursbeslutet. Någon skyldighet att, utöver massaansvar, också ställa säkerhet finns i normalfallet inte. Genom inträdet får konkursboet tillgång till leasingobjektet, vilket dock inte utan medgivande kan ingå i en överlåtelse av verksamheten. Om konkursboet inte inträder i det finansiella leasingavtalet utgör leasegivarens fordringar på leasingavgifter från och med konkursbeslutet konkursfordringar. Leasegivaren har dock möjlighet att genom uppmaning tvinga konkursboet att välja mellan att återlämna objektet inom en månad och att bli massaansvarigt för leasingavgiften från och med konkursbeslutet. Konkursboet befinns inte ha någon möjlighet till partiellt inträde, utan är tvunget att åta sig massaansvar även för tidigare avgiftsfordringar för att inträdet skall få hävningsförhindrande verkan. Huruvida inträdesrätten är tvingande eller dispositiv befinns följa av hur köplagens bestämmelser uppfattas, vilket dock anges vara osäkert. Arbetet innehåller även ett avsnitt *de lege ferenda* där ämnets framtida utveckling diskuteras.

Förord

Inledningsvis vill jag rikta ett tack till min handledare professor Birgitta Nyström för god vägledning under den avslutande delen av min juristutbildning. För inspirationen till examensarbetet tackar jag Henrik Johnsson, doktorand vid juridiska fakulteten, under vars lektioner inom kursen *Insolvensrätt* (JCC 801) jag på allvar fick upp ögonen för insolvensrättsliga frågeställningar. Jag vill också tacka min hustru Maria, framförallt för stöd och givande diskussioner kring språklig framställning, samt Maja för välbehövligt sällskap i samband med arbetets tillblivande.

För den intresserade läsaren kan nämnas att jag förutom i föreliggande arbete även behandlat konkursboets inträdesrätt i två andra uppsatser. Den juridiskt mest relevanta av dessa är en artikel om konkursboets inträdesrätt i gäldenärens patentlicensavtal som författades i samband med kursen *Immaterialrätt* (JCA 805) vid juridiska fakulteten i Lund höstterminen 2003. Den andra uppsatsen är en kultursociologisk essä om forskares val av studieobjekt, skriven inom ramen för *Kultursociologi* (SOC 073) sommaren 2004, där jag bland annat genomför en undersökning av hur studieintresset fördelats i den juridiska doktrinen mellan saklega/leasing och finansiell leasing. I fråga om finansiell leasing har jag också skrivit en kortare uppsats om sakrättsliga frågor kring avtalstypen, utifrån ett bankrättsligt perspektiv inom kursen *Bankrätt med internationell inriktning* (JCA 210). Delar av denna uppsats har kommit att ingå i föreliggande arbete. Uppräknade uppsatser är i dagsläget alla opublicerade men bör vara möjliga att få tillgång till via respektive fakultet.

Lund i september 2004

Sten Brunnström

Förkortningar

AvbLN	Lag (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m fl
FRekL	Lag (1996:764) om företagsrekonstruktion
FRL	Förmånsrättslag (1970:979)
HB	Handelsbalk (1736:1232)
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
JB	Jordabalk (1970:994)
KonkL	Konkurslag (1987:672)
KöpL	Köplag (1990:931)
MD	Marknadsdomstolen
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avd I
NJA II	Nytt juridiskt arkiv, avd II
prop	Proposition
RedovL	Lag (1944:181) om redovisningsmedel
RH	Rättsfall från hovrätterna
SkL	Skadeståndslag (1972:207)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
UB	Utsökningsbalk (1981:774)

1 Inledning

Finansiella leasingavtal som avtalstyp och konkursboets inträdesrätt i gäldenärens avtal är båda juridiska studieområden som under en längre tid tilldragit sig uppmärksamhet inom doktrinen, och på senare år även från lagstiftarens sida.¹ Även det ämne som kan uttryckas som studieområdenas tangeringspunkt, konkursboets inträdesrätt i gäldenärens finansiella leasingavtal, har behandlats vid ett par tillfällen. Vid studier av konkursboets inträdesrätt i gäldenärens finansiella leasingavtal finns två fall att fokusera på, beroende på konkursgäldenärens partsställning i avtalet. I det ena fallet är det leasegivaren som kommit på obestånd vilket föranleder dennes konkursbo att vilja inträda i det finansiella leasingavtalet. I det andra fallet är det leasetagaren som har försatts i konkurs. Det är denna sistnämnda situation som utgör ämnet för föreliggande arbete.

1.1 Ämnesval och syfte

Ämnet för detta arbete är konkursboets möjlighet till inträde i konkursgäldenärens finansiella leasingavtal i de fall gäldenären är leasetagare, i det följande kortare uttryckt som *inträdesrätt vid finansiell leasing*. Ämnet utgör en begränsad del av ett större konkursrättsligt ämnesområde som kan benämnas *konkursboets inträde i gäldenärens avtal*. De grunder på vilka ämnet avgränsats redovisas i kapitel 1.5. Förutom i samband med konkursboets inträdesrätt i gäldenärens avtal är det valda ämnet traditionellt av intresse i ytterligare ett sammanhang. Konkursboets inträde i finansiella leasingavtal utgör av förståeliga skäl även en naturlig del av framställningar om civilrätten kring finansiell leasing i allmänhet. Att ämnet behandlas i två delvis skilda sammanhang framgår tydligt vid en genomgång av det material som finns att tillgå, vilket närmare kommer att redogöras för under rubriken *Forskningsläge*, kapitel 1.2. Ämnet är alltså möjligt att uppfatta både som en del av konkursrätten och som en del av den civilrättsliga regleringen av finansiell leasing. Denna situation har medfört en kollision mellan de båda rättsområdenas olika synsätt, vilket kommer att beröras i kapitel 3.1.

Det perspektiv ur vilket detta arbete närmar sig ämnet, *inträdesrätt vid finansiell leasing*, bör uppfattas som konkursrättsligt. Detta får till följd att fokus i arbetet, framförallt i kapitel 4 och 5 men till viss del även kapitel 3.1, i mindre utsträckning kommer att ligga på den kritik som utifrån ett köprättsligt eller kontraktsrättsligt perspektiv kan riktas mot vad som framstår som den förhärskande meningen kring inträdesrätten. Snarare kommer arbetet att fokusera på vilka delar av nämnda mening som kan läggas till grund för gällande rätt. Det får även till följd att konkursboets

¹ Se kapitel 1.2.

inträdesrätt benämns och beskrivs just som en rätt till inträde, till skillnad från det kontraktsrättsliga synsättet där detsamma vanligen uttrycks som en inskränkning av motpartens möjlighet att häva avtalet. Perspektivvalet innebär även tydliga följder för resonemanget de lege ferenda.

Syftet med arbetet är att utreda gällande svensk rätt avseende *inträdesrätt vid finansiell leasing*. Inom detta syfte gör sig två huvudsakliga frågeställningar gällande: *finns det en inträdesrätt för konkursboet på leasetagarsidan i finansiella leasingavtal? samt hur är i så fall denna rätt utformad?* Arbetets disposition är utformad efter dessa frågeställningar vilket redogörs för under rubriken Disposition, kapitel 1.4. Utöver gällande rätt kommer även den huvudsakliga argumentationen kring ämnet att utredas i syfte att klargöra hur rättsläget kan komma att utvecklas i framtiden, se vidare kapitel 1.3.

1.2 Forskningsläge

Konkursboets möjlighet att på leasetagarsidan inträda i gäldenärens finansiella leasingavtal behandlas i litteraturen och det offentliga trycket i två skilda sammanhang. Ämnet ingår som en del av framställningen dels i samband med regleringen av finansiell leasing i allmänhet och dels tillsammans med övriga avtalstyper i generella framställningar om konkursboets inträdesrätt.

Finansiell leasing kan knappast längre anses som något nytt fenomen, och följaktligen finns numera en hel del skrivet i ämnet. Någon för avtalstypen specifik civilrättslig lagstiftning har dock ännu inte presenterats, vilket kommer att diskuteras närmare under nästföljande rubrik. I en framställning som generellt behandlar finansiell leasing kan möjligheten till inträde i avtalstypen uppfattas som ett något perifert område. Detta har dock inte förhindrat att ämnet i litteraturen och det offentliga trycket ofta behandlats som en viktig del av redogörelsen för reglerna kring finansiell leasing. Även konkursboets inträdesrätt i olika avtalstyper är ett område som tilldragit sig uppmärksamhet. Regleringen på området har under en längre tid varit föremål för diskussion och kritik. Finansiella leasingavtal ingår här som en av flera avtalstyper där inträdesrätt diskuterats. Avtalstypen tillhör i sig inte de principiellt viktigaste inom området, men har trots detta erhållit plats i den kategori av avtalstyper som diskuterats flitigast.

De framställningar som på senare tid främst synes ha format ämnets utveckling utgörs i grova drag av följande bidrag, redovisade i kronologisk ordning. Hur rättsläget dessförinnan uppfattades och vilka författare som var aktiva i diskussionen framgår av en utförlig redovisning av Möller.²

² Se Möller 1988, s 468 ff.

1986 lade Göran Millqvist fram sin avhandling *Finansiell leasing. Om det finansiella leasingavtalets civilrättsliga innebörd och reglering*. Avhandlingen, som lägger fokus på finansiell leasing som avtalstyp, innehåller ett nytänkande avsnitt där konkursboets inträdesrätt behandlas.

Mikael Möller presenterade 1988 sin avhandling *Konkurs och Kontrakt. Om konkursboets inträde i gäldenärens avtal*, som grundligt behandlar inträdes-situationen, både generellt och specifikt för enskilda avtalstyper, däribland finansiell leasing. Avhandlingen fick ett stort genomslag och har sedan tillkomsten utgjort utgångspunkt för flertalet diskussioner kring inträdesrätt.

Den viktiga frågan hur näringslivet och praktiskt verksamma jurister, med konkursförvaltarna i spetsen, uppfattar ämnet var en av de punkter som uppmärksammades vid Insolvensrättsligt forum 1990, där inträdesrätt stod som ett av tre ämnen på dagordningen. Mikael Möller inledde ämnet med en PM baserad på sin avhandling, och den vidare diskussionen kom främst att röra inträdesrätt på ett generellt plan. Att någon enighet kring ämnet inte förelåg framgår genom inlägg, både skriftliga och muntliga, av bland andra Jan Hellner, Torgny Håstad och Hans Lindell.

1994 kom Leasingutredningen med sitt slutbetänkande *Finansiell leasing av lös egendom* (SOU 1994:120). Betänkandet innehåller bland annat en översikt och analys av den gällande svenska civilrätten på området. Därtill redovisas ett förslag, benämnt leasinglagen, innehållande kontraktsrättsliga, sakrättsliga och konkursrättsliga lagregler för finansiell leasing. Som en del av regleringen av finansiell leasing behandlas även konkursboets inträdesrätt i avtalstypen. Slutbetänkandet har dock ännu inte lett till att några civilrättsliga lagregler för finansiell leasing införts.

Två år därefter gav Mikael Möller, som varit sekreterare i Leasingutredningen, ut *Civilrätten vid finansiell leasing. En översikt över svensk, utländsk och internationell rätt*. Utgångspunkten för framställningen är Leasingutredningens slutbetänkande och Möller presenterar i utökad och fördjupad form utredningens avsnitt om gällande civilrätt, tillsammans med en del uppdateringar. Till de mer fördjupade avsnitten hör en analys av reglerna kring konkursboets inträdesrätt.

2001 överlämnade Förmånsrättskommittén sitt slutbetänkande *Gäldenärens avtal vid insolvensförfaranden* (SOU 2001:80) till regeringen. Ordförande i kommittén var numera justitierådet Torgny Håstad, som även medverkat som sakkunnig i Leasingutredningen. Kommittén, som tillkallades 1995, entledigades med undantag av ordföranden 1999, varefter denne i praktiken kom att fungera som särskild utredare. I slutbetänkandet redovisas bland annat gällande rätt avseende konkursboets inträde i olika avtalstyper i konkurssituationen. Inträdesrätt i finansiella leasingavtal ingår som en del i denna framställning. Kommittén lägger i slutbetänkandet även fram förslag om införande i konkurslagen av regler om konkursboets inträdesrätt. Ett av kommitténs förslag togs i en något omarbetad form med i regeringens

proposition *Nya förmånsrättsregler* (prop 2002/03:49).³ Förslaget, som rör konkursboets ansvar för hyra vid nyttjande av gäldenärens hyrda lokal, antogs av riksdagen 2003, och lagen trädde i kraft första januari 2004.^{4 5} I övrigt har *Gäldenärens avtal vid insolvensförfaranden*, i likhet med Leasingutredningens slutbetänkande, ännu inte resulterat i någon lagstiftning.

Marie Tuula presenterade 2003 en studie med titeln *Gäldenärens avtal. Vid företagsrekonstruktion och konkurs*. Denna anlägger, i likhet med Mikael Möllers *Konkurs och Kontrakt*, ett helhetsperspektiv på frågan hur gäldenärens avtal skall behandlas vid insolvensförfaranden. Den del av ämnet som inte rör företagsrekonstruktion utgörs av konkursboets inträdesrätt i fyra olika avtalstyper: köp och hyra av fast och lös egendom. Utredningen av hyra av lös egendom lägger fokus på inträdesrätt i finansiella leasingavtal.

Sammanfattningsvis får konstateras att konkursboets inträdesrätt i finansiella leasingavtal är ett relativt frekvent behandlat ämne. Oavsett vilket perspektiv som anläggs vid dess studerande, antingen som en del av de civilrättsliga reglerna kring avtalstypen eller som en del av den mer allmänna frågan om inträdesrätt i olika avtalstyper, är ämnet utsatt för kontinuerlig diskussion och utvärdering. Detta, tillsammans med få lagregler och sparsam praxis, innebär en osäkerhet avseende vad som kan läggas till grund för uttalanden om gällande rätt som får betydelse för det sätt på vilket det är lämpligt att närma sig ämnet, vilket behandlas under följande rubrik. Föreliggande arbete är ett försök att på ett strukturerat sätt presentera ett komplext ämne. Förhoppningen är att arbetet, genom att det belyser både gällande rätt och den pågående debatten samt ger en bild av ämnets troliga framtida utveckling, skall möjliggöra för även ännu inte insatta läsare att skaffa sig en överblick över ämnet.

1.3 Metod och material

Som ovan redovisats, i kapitel 1.1, är syftet med arbetet att utreda gällande rätt avseende konkursboets möjlighet att inträda i finansiella leasingavtal där gäldenären är leasetagare. Därav kommer grunden i arbetets metod att utgöras av traditionell juridisk, rättsdogmatisk, metod. Detta innebär att utgångspunkten i utredningen är att slutsatser kring gällande rätt skall kunna dras genom företrädesvis analys av lag, förarbeten samt praxis.⁶ Ämnets natur gör det dock lämpligt att redovisa det förhållningssätt som kommer att intas i vissa frågor.

³ Prop 2002/03:49, s 15.

⁴ Lag (2003:530) om ändring i jordabalken.

⁵ Se vidare kapitel 3.2.2 samt 4.2.2.

⁶ Se Peczenik, s 35.

Till största delen saknas lagstiftning på området, både avseende konkursboets inträdesrätt i allmänhet och inträde i finansiella leasingavtal i synnerhet. Detsamma gäller även för finansiella leasingavtal som avtalstyp. Däremot har ämnet behandlats relativt utförligt i två utredningar, SOU 1994:120 samt SOU 2001:80. Ingen av dessa har dock lett till lagstiftning på området. Med undantag för vissa speciella frågor finns inte heller någon vägledande praxis att tillgå, och den som finns gäller de lagreglerade delarna av inträdesrätten. Ämnet har, som framgått ovan, uppmärksammats i doktrinen vilket har resulterat i ett givande samspel mellan offentliga utredningar, doktrin och på området praktiskt verksamma jurister. Av anförda skäl kommer det material som utgör grunden för slutsatser om gällande rätt i ämnet att till största delen utgöras av uttalanden i utredningar och doktrin. Därtill kommer att de uttalanden som görs i utredningar och doktrin främst baseras på dels analogier från lagreglerade områden och praxis samt dels allmänna principer från de berörda rättsområdena. Även utländsk rätt och allmänna lämplighetsavvägningar förekommer som skäl. De på området verksamma författarna är dock många gånger samstämmiga och ger varandra stöd för slutsatserna.

I fråga om utländsk rätt kommer sådan endast i mindre utsträckning att redovisas i arbetet. Skälet härför är att en utredning av utländsk rätt på området har genomförts av Leasingutredningen och redovisats i dess slutbetänkande *Finansiell leasing av lös egendom* (se kapitel 1.2).⁷ I stället för att upprepa denna utredning används Leasingutredningens slutsatser som grund för argumentationen i arbetet. Se vidare kapitel 4.1.2.

Det är i detta sammanhang också lämpligt att kort beröra begreppet *gällande rätt*. Här är dock varken möjligt eller nödvändigt att närmare redogöra för de komplicerade och till övervägande del rättsfilosofiska frågor begreppet aktualiserar. I stället kommer kortfattat och översiktligt att redovisas vad som enligt traditionell juridisk metod krävs för att en ståndpunkt skall anses utgöra gällande rätt, i syfte att i arbetets analys (kapitel 5) kunna dra slutsatser kring hur det studerade ämnet förhåller sig till begreppet. Strömholm anger, inom ramen för en redovisning av begreppet *gällande rätt*, att ett av den praktiskt verksamme juristens grundantaganden är att det finns ett visst material som auktoritativt återger den *säkra svenska rättens* aktuella innehåll.⁸ Detta material utgörs av de auktoritativa rättskällorna, och är en nödvändighet för all rättstillämpning och annan juridisk problemlösning *de lege lata*.⁹ De auktoritativa rättskällorna har dock olika ställning i juridisk argumentation, och denna ställning följer av rättskällevärdens principer. Enligt dessa rättskällevärdeprinciper *skall* i juridisk argumentation lagar, andra föreskrifter och fasta sedvane-rättsliga regler beaktas som auktoritets-skäl. Därtill *bör* prejudikat och lagars förarbeten beaktas som detsamma. Slutligen finns även en kategori material som *får* beaktas som auktoritets-skäl i juridisk argumentation. Till denna sista kategori hör bland annat

⁷ SOU 1994:120, kapitel 8.

⁸ Strömholm, s 24.

⁹ Se Lehrberg, s 129.

material som står i samband med lagstiftning, exempelvis förarbeten som inte lett till lagstiftning. Även den juridiska doktrinen är hemmahörande här, liksom i viss utsträckning utländsk rätt.¹⁰

I föreliggande arbete är det framförallt doktrinen ställning som rättskälla som är av intresse. Som nämnts tidigare i kapitlet finns det avseende inträdesrätt i finansiella leasingavtal flera punkter där fullständig samstämmighet råder i den juridiska doktrinen, utan att det för den skull finns lag eller praxis att stödja sig på. Är det i denna situation då möjligt att betrakta den juridiska doktrinen som en självständig rättskälla, som i brist på andra källor kan läggas till grund för uttalanden om gällande rätt? Strömholm synes inte omfatta en sådan uppfattning. Snarare verkar doktrinen enligt honom på ett mer subtilt sätt, exempelvis genom dess inflytande på lagförarbetena.¹¹ Lehrberg framhåller däremot att juridisk doktrin i sig självt kan vara en rättskälla och exemplifierar påståendet med Per Olof Ekelöfs läroböcker i processrätt (Rättegång I-V). Däremot är det osäkert om han med detta menar att besvara ovanstående fråga jakande. Ett definitivt nekande svar ger dock Peczenik. Han anger att en slutsats utan något som helst stöd av vare sig lagen eller sedvanan inte ens kan anses vara juridisk. Sammantaget synes ovanstående redovisning medföra att den juridiska metoden får anses kräva att för att säkra slutsatser skall kunna dras måste argumenten till viss del hämtas från rättskällor vilka av rättskälleläran givits högre dignitet än doktrinen. Även i idealsituationen, att doktrinen är samstämmigt förespråkande en viss lösning, medger den juridiska metoden alltså inte att slutsatser huvudsakligen baserade på denna samstämmighet benämns gällande rätt. Snarare bör rättsläget uttryckas som att vad som är gällande rätt är osäkert.

Gällande rätt på området kommer av ovanstående skäl att till största delen vara osäker. Arbetets redovisning av den argumentation som förekommer i utredningar och doktrin i ämnet bör dock ändå vara av vikt, inte endast som bakgrund till den framtida utvecklingen av gällande rätt, utan även som beskrivning av vad den juridiska praktiken och näringslivet har till ledning tills rättsutvecklingen hunnit ifatt dess behov.

1.4 Disposition

Arbetet inleds med två kapitel, kapitel 2 och 3, som behandlar avtal om finansiell leasing respektive konkursboets inträdesrätt. Dessa kapitel är av allmän karaktär och är till övervägande del tänkta att vara orienterande. Därtill presenterar kapitlen grundläggande förutsättningar inom ämnet av vikt för den fortsatta framställningen. Detta material fungerar därefter som bakgrund i nästkommande kapitel, kapitel 4, som behandlar de specifika frågorna och materialet kring konkursboets inträdesrätt i avtal om finansiell

¹⁰ Se Peczenik, s 35.

¹¹ Strömholm, s 454 ff.

leasing. Slutligen kommer i kapitel 5 det tidigare presenterade materialet att analyseras i enlighet med vad som redovisats i metodavsnittet ovan, kapitel 1.3. Inom det avslutande kapitlet återfinns även en diskussion de lege ferenda.

Redovisningen av det ämnesspecifika materialet i kapitel 4 har strukturerats efter de frågeställningar som ligger till grund för arbetet, och vilka redogörs för ovan i kapitel 1.1. Detsamma gäller analysen i kapitel 5. Viktigt att poängtera i detta sammanhang är att denna struktur normalt inte används av de på området verksamma författarna, åtminstone inte uttalat. Indelningen av ämnet får därför uppfattas som författarens egen syn på hur frågorna bäst kan anses hänga samman, och bör inte förväxlas med en allmän uppfattning. Utgångspunkten för detta arbete är dock att den tydlighet som indelningen efter frågeställningarna medför, ger en bättre möjlighet för den ännu inte insatte läsaren att ta till sig ämnet, än om en mer traditionell struktur för framställningen använts.

1.5 Avgränsningar

Som kommer att framgå nedan i kapitel 2 är finansiell leasing inte något homogent begrepp. Förutom vad som kan benämnas som huvudformen, klassificeras vanligen både *investorleasing* och *sale and lease back* som underformer av finansiell leasing. Dessa underformer skiljer sig dock på avgörande punkter från huvudformen. Underformerna skulle i och för sig mycket väl kunna rymmas inom syftet för arbetet men det är osäkert huruvida resultatet av ett sådant tillägg på ett naturligt sätt skulle kunna sammanföras med övrigt material utan en väsentligt förändrad struktur på arbetet. Därtill är det, med tanke på de inbördes skillnader formerna uppvisar, osäkert i vad mån underformerna skulle vinna på att behandlas tillsammans med huvudformen i stället för separat. I likhet med vad som är brukligt i utredningar och doktrin på området avgränsas därav detta arbete till att omfatta endast inträdesrätt i huvudformen av finansiell leasing.

Arbetet avgränsas även till att omfatta endast kommersiella avtal avseende lösa saker. Detta innebär att konsumentförhållanden samt avtal om fast egendom eller annan lös egendom än lösa saker utelämnas. Avgränsningen görs i syfte att fokusera arbetet på ämnets kärnområde och synes inte kontroversiell, eftersom även övriga framställningar på området hållit sig inom dessa ramar. Detta betyder i och för sig inte att utelämnade områden inte är att anse som intressanta eller relevanta. De utgör däremot en relativt perifer del av ämnet och bör därtill vara av mindre ekonomisk relevans eftersom den finansiella leasingen främst är avpassad till kärnområdets behov.

Till skillnad från vad som är brukligt behandlas i arbetet inte den situationen att ett nytt avtal ingås mellan konkursboet och leasegivaren efter leasetagarens konkurs. Inträde i ett befintligt avtal respektive ingående av

ett nytt avtal är alternativa metoder för konkursboet att hantera sitt behov av tillgång till leasingobjektet. Att redovisa denna situation tillsammans med konkursboets inträdesrätt kan säkerligen många gånger vara av värde för läsaren. Ur systematisk synvinkel bör det dock inte vara nödvändigt att situationerna behandlas tillsammans, och fallet att ett nytt avtal kommer till stånd mellan konkursboet och leasegivaren kan därför utelämnas av utrymmesskäl.

En avgränsning som framgår redan av arbetets titel är att konkursboets inträdesrätt i finansiella leasingavtal endast behandlas avseende de situationer där konkursgäldenären är leasetagare. Denna viktiga begränsning av arbetets omfattning beror främst på det finansiella leasingavtalets konstruktion. De sakrättsliga förhållandena kring avtalstypen kommer mer utförligt att beskrivas i kapitel 2.3, men helt kort kan dessa beskrivas som att leasegivaren under avtalstiden är sakrättsligt skyddad avseende leasingobjektet. Detta innebär att i den situationen att leasetagaren försätts i konkurs kommer leasingobjektet inte att ingå i konkursmassan. Konkursboets enda möjlighet, med undantag för att som i ovanstående stycke beskrivits ingå ett nytt avtal, att få tillgång till leasingobjektet är att inträda i leasingavtalet. Om däremot leasegivaren försätts i konkurs kommer konkursboet att ha tillgång till den säkerhet som leasingobjektet representerar med följderna att behovet av inträdesmöjlighet minskar. Därtill kommer att inträdesrätten, bland annat på grund av ovanstående, systematiskt är uppdelad beroende på konkursgäldenärens partsställning, vilket medför att ett resonemang om inträdesrätt på leasetagarsidan knappast har någon bäring på leasegivarsidan. Ytterligare en anledning att fokusera på inträdesrätt på leasetagarsidan är den potentiellt begränsade ekonomiska betydelse en inträdesrätt bör ha för leasegivarens konkursbo. Detta följer av reglerna om kvittning i konkurs vilka synes innebära att leasetagaren kan kvitta ett krav på återbäring av förskottsbetalad hyra för ett objekt som inte tillhandahållits under en period före konkursen mot boets avgiftskrav för fortsatt tillhandahållande.¹² Eftersom även utredningar och doktrin med få undantag har utelämnat situationen, eller endast behandlat leasegivarens konkurs i mindre utsträckning, bör avgränsningen inte anses uppseendeväckande. Redovisningen av den sakrättsliga regleringen kring finansiella leasingavtal i kapitel 2.3 kan dock vara av visst intresse även vid studier av inträdesrätt på leasegivarsidan.¹³

¹² Se SOU 2001:80, s 92.

¹³ Detta eftersom de sakrättsliga reglerna även i fallet att leasegivaren försätts i konkurs utvisar några av de situationer i vilka konkursboet kan ha behov av att inträda i avtalet.

2 Avtal om finansiell leasing

2.1 Det finansiella leasingavtalets utformning och funktion

Finansiell leasing är som inledningsvis nämnts en vanligt förekommande form av finansiering. Detta till trots finns i svensk lagstiftning inte någon allmän definition av finansiell leasing som begrepp.¹⁴ Finansieringsformen är dock väl dokumenterad i utredningar samt doktrin, och följande framställning bygger på de senare årens till största delen samstämmiga beskrivningar av den finansiella leasingens utformning och funktion.¹⁵

Den form av finansiell leasing som här får utgöra utgångspunkt för den fortsatta framställningen betecknas vanligen *indirekt leasing* och kännetecknas av att transaktionen redan inledningsvis består av en trepartskonstellation.¹⁶ I centrum för transaktionen befinner sig den egendom som är föremål för den finansiella leasingen. I praxis har denna egendom kommit att benämnas *leasingobjektet* eller bara *objektet*, medan parterna vanligen betecknas *leasegivare*, *leasetagare* samt *leverantör*.¹⁷ Avtalsförhållande finns mellan dels leverantören och leasegivaren i form av ett köpavtal avseende objektet, och dels mellan leasegivaren och leasetagaren. Det sistnämnda avtalsförhållandet är själva leasingavtalet. Inom gruppen leasetagare återfinns olika företag av varierande typ och storlek. Den finansiella leasingens funktion medför att objekten normalt sett hamnar i kategorin lösöre med uppskattningsbart värde, och till denna grupp hör allt från produktionsmaskiner av industrityp till bilar och kontorsutrustning. Varje företag med försäljning av dessa typer av produkter kan vara av intresse som leverantör. Funktionen som leasegivare sköts vanligen av renodlade finansbolag. Banker har i och för sig möjlighet att ikläda sig samma roll, men återfinns oftare som refinansiär vid exempelvis invest leasing.

På det praktiska planet inleds vanligen transaktionen med att den blivande leasetagaren kontaktar den blivande leasegivaren angående införskaffandet

¹⁴ Se SOU 1994:120, s 59; Tuula, s 89.

¹⁵ Se Adlercreutz, s 162 ff; Millqvist 1987, s 42 ff; Möller 1996, s 19 ff; SOU 1994:120, s 59 ff och 65 ff; Tuula, s 87 ff. Den finansiella leasingens utseende och funktion i en juridisk kontext är i dagsläget inte föremål för nämnvärd diskussion, och hänvisningar görs därav i det följande främst till särskilt intressanta passager eller möjliga konfliktpunkter samt andra källor än de som presenterats ovan i noten.

¹⁶ Vid direkt trepartsleasing tecknas leasingavtalet initialt mellan leverantör och leasetagare varvid leverantören i ett senare skede överlåter sina rättigheter som leasegivare till en finansjär. Se SOU 1994:120, s 61.

¹⁷ Se NJA 1988 s 230 samt NJA 1995 s 367 I och II.

av viss egendom.¹⁸ I detta läge har den blivande leasetagaren troligen redan varit i kontakt med leverantören och förhandlat om ett köp av egendomen. På basis av den preliminära uppgörelsen mellan leverantören och leasetagaren om köp av objektet sluter leasegivaren och leasetagaren ett leasingavtal. Leasegivaren köper därefter in objektet från leverantören, som levererar direkt till leasetagaren. Den preliminära uppgörelsen mellan leasetagaren och leverantören får ligga till grund för köpavtalet, men något avtal mellan leverantör och leasetagare föreligger inte i något läge. I och med leveransen kan leverantörens huvudsakliga uppgift i den finansiella leasingen vara fullgjord.

Leasingavtalet mellan leasegivaren och leasetagaren tecknas normalt under förutsättningen att leasetagaren kommer att vara leasegivarens enda kund avseende objektet. Detta är en naturlig följd av att det är leasetagaren som har valt ut objektet, vilket kanske till och med är specialtillverkat för dennes räkning. Leasingavtalets basperiod, det vill säga den bundna avtalstiden, anpassas därför vid fullvärdesleasing till objektets ekonomiska livslängd, vanligen mellan 2 och 7 år.¹⁹ Under basperioden är leasingavtalet i princip ouppsägbart, både för leasegivaren och leasetagaren, under förutsättning att parterna fullgör sina respektive skyldigheter enligt avtalet, och leasingavgifterna vanligen erläggs periodvis i förskott. Detta innebär att avtalet i normalfallet kommer att löpa på bestämd tid och till förutbestämd, över avtalstiden uppdelad, kostnad för leasetagaren. Efter basperiodens slut kommer därmed leasegivaren att ha fått sina kostnader, inklusive riskpremie och vinst täckta. I ouppsägbarheten ligger att leasetagarens betalnings-skyldighet är strikt och i princip oberoende av det faktiska utnyttjandet av objektet. I fråga om funktion och riskfördelning ligger det finansiella leasingavtalet därför nära kreditgivning mot säkerhet, varvid leasingvillkoren kan jämföras med kredit- och säkerhetsvillkor.²⁰ Efter basperioden kan leasetagaren ofta förlänga avtalet till kraftigt reducerat pris. Åtminstone tidigare har det också varit vanligt i avtal om finansiell leasing att det funnits en möjlighet för leasetagaren att köpa ut objektet. Denna möjlighet benämns *köption* och står att finna i ett flertal utföranden. Även andra optionstyper kan kopplas till avtalet, däribland anvisnings- och säljoptioner.

Det primära syftet med finansiell leasing, jämfört med andra former av finansiering, bör kunna anses vara att ge leasetagaren tillgång till leasingobjektet i princip utan kapitalinsats eller särskild säkerhetsupplåtelse. Detta är möjligt eftersom leasegivarens säkerhet utgörs av den bibehållna äganderätten, och därtill följande separationsrätt, till objektet. Då leasetagaren är ett mindre företag kan dock denne ofta komma att avkrävas även annan säkerhet i någon form. För leverantören innebär finansiell

¹⁸ Vilken av de inblandade parterna som tar initiativet till finansiell leasing markeras genom att beteckna leasingen som antingen leverantörs- eller kundorienterad. Se SOU 1994:120, s 61.

¹⁹ I de fall objektet avses ha ett beaktansvärt oavskrivet restvärde efter basperiodens slut benämns konstruktionen restvärdeleasing. Se SOU 1994:120, s 61 f och Möller 1996, s 21 f.

²⁰ Se SOU 1994:120, s 60 samt Möller 1996, s 20.

leasing en fördel jämfört med exempelvis avbetalningsköp på grund av möjligheten till kontant betalning, vilket även kan komma leasetagaren till godo i form av eventuella kontrantrabatter.

På grund av avsaknaden av lagstiftning och eftersom finansiell leasing i stor utsträckning skiljer sig från andra former av hyra av lös egendom är standardavtal vanliga på området.²¹ Vanligtvis löses däri de för avtalstypen grundläggande frågorna på ett likartat sätt. Dessa leasingavtal innehåller regelmässigt en total friskrivning från ansvar för leasegivaren i förhållande till krav från leasetagaren.²² Anspråk som avser dröjsmål med avlämnandet eller fel i varan brukar i stället kanaliseras till leverantören genom att leasegivaren i leasingavtalet förklarar sig fri från varje ansvar utöver det som på grund av köpavtalet kan göras gällande gentemot leverantören. Denna långtgående friskrivning kan förklaras med leasegivarens uteslutande finansiella intresse i avtalet. Avtalsvillkor av särskilt intresse i detta sammanhang är bland annat ett förbud för leasetagaren att överlåta eller på annat sätt förfoga över sina rättigheter eller skyldigheter enligt avtalet.²³ Ett annat vanligt villkor som är viktigt att uppmärksamma är en rätt för leasegivaren att säga upp avtalet i händelse av leasetagarens obestånd.²⁴ Obeståndet skall i normalfallet vara dokumenterat, och till denna grupp hör betalningsinställelse, inledande av ackordsförhandling samt konkurs. Ofta kan även en uppsägningsrätt vid leasetagarens anteciperade avtalsbrott återfinnas, antingen som en del av obeståndsklausulen eller separat.

Finansiell leasing är en form av nyttjanderättsavtal och har som sådant både inneboende likheter och skillnader i relation till andra avtalstyper. En viktig distinktion att göra är också den mot andra former av nyttjanderättsavtal. Det som särskiljer finansiell leasing är som nämnts främst att leasegivarens roll som finansiär gör det möjligt för leasetagaren att i princip utan krav på insatskapital eller särskild säkerhet anskaffa och nyttja det aktuella objektet mot en ersättning som efter avtalstiden kommer att ha täckt hela eller större delen av anskaffningskostnaden för egendomen. Konstruktionen bygger på att avtalet genom att vara ouppsägbart, eller på annat sätt, garanterar finansiären den avsedda ersättningen samt att densamme erhåller säkerhet genom förvärv av och bibehållen äganderätt till egendomen. Det hela bör ses som en finansiell tjänst tillhandahållen leasetagaren av leasegivaren.²⁵ Detta följer av att utgångspunkten för finansiell leasing som avtalstyp är att parternas respektive huvudprestationer, tillhandahållande av leasingobjektet respektive betalning av vederlaget, endast innehåller finansiella moment. Härigenom skiljer sig finansiell leasing, trots i övrigt ansevärd likheter framförallt vad gäller avtalstypernas varaktiga karaktär och funktion i kredit- och säkerhetshänseende, på ett avgörande sätt från traditionell uthyrning (saklega).²⁶ Redovisade särdrag bör även kunna anses utgöra en

²¹ Se Adlercreutz, s 165.

²² Se Ramberg, s 130.

²³ Se Möller 1988, s 442 samt Tuula, s 92.

²⁴ Se Möller 1988, s 442, Möller 1996, s 34 samt Tuula, s 97.

²⁵ Se SOU 1994:120, s 60 f.

²⁶ Se SOU 1994:120, s 59. Se även Adlercreutz, s 158 f.

grundläggande skillnad mellan det finansiella leasingavtalet och avtal om hyra av fast egendom. Skillnaden i typen av egendom som avtalen omfattar framstår även den som väsentlig. Framträdande särdrag för hyra av fast egendom som inte delas av finansiell leasing är för bostadshyra bland annat dess sociala betydelse samt fastighetsägarens (i denna situation motsvarande leasegivarens) i normalfallet stora övertag i fråga om erfarenhet och ekonomisk ställning.²⁷ För hyra av lokal föreligger dock inte dessa båda särdrag i samma utsträckning som för bostadshyra. Utöver hyra av bostad och lokal är även arrende att hänföra till kategorin hyra av fast egendom. Likheter mellan finansiell leasing och arrende brukar anses som mindre än den förstnämnda avtalstypens likheter med hyra av bostad eller lokal.²⁸

Finansiell leasing som avtalstyp uppvisar avseende kredit- och säkerhets-syfte stora likheter med avbetalningsköp. Det är framförallt den för båda avtalstyperna gemensamma konstruktionen med bibehållen äganderätt för leasegivaren respektive avbetalningssäljaren (kreditgivaren) som utgör grunden för dessa likheter, se vidare kapitel 2.3.²⁹ I båda avtalstyperna möjliggör äganderätten separation av egendomen i leasetagarens respektive avbetalningsköparens konkurs, vilket innebär att egendomen kan användas som realsäkerhet. Samtidigt ger äganderätten kreditgivaren ett påtryckningsmedel för att framtvunga återbetalning av krediten. Hur den närmare gränsdragningen mellan finansiell leasing och avbetalningsköp sker redovisas under nästföljande rubrik, kapitel 2.2.

2.2 Gränsdragningen mellan finansiell leasing och avbetalningsköp

Som redovisats under föregående rubrik, kapitel 2.1, finns det stora likheter mellan avtal om avbetalningsköp och avtal om finansiell leasing. Likheter till trots finns det i många situationer ett behov av att undersöka gränsen mellan de båda avtalstyperna. En av dessa situationer är den i detta arbete aktuella, att konkursboet önskar inträda i gäldenärens avtal, eftersom konkursboets möjlighet till inträde inte med nödvändighet är de samma vid avtal om avbetalningsköp som vid avtal om finansiell leasing.

Hur gränsdragningen mellan avbetalningsköp och finansiell leasing skall göras framgår av 1§ tredje stycket lag (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m fl³⁰. Där stadgas att även om avtalet betecknats som uthyrning eller betalningen som avgifter för utnyttjande av hyresrätt så skall avtalet behandlas som ett avbetalningsköp i de fall det är avsett att den till vilken varan utlämnas skall bli ägare till densamma. Att en sådan omklassificering kan göras utifrån avtalets reella innebörd är en allmän

²⁷ Se Bengtsson/Victorin, s 24 f.

²⁸ Se t.ex. Möller 1988, s 472, not 88.

²⁹ Se Tuula, s 90 f. Se även Millqvist 1986, s 81.

³⁰ Härefter AvbLN.

obligationsrättslig princip, men det har ansetts viktigt att i lagtext poängtera detta för att förhindra alltför uppenbara kringgåenden av lagens tvingande regler.³¹

Av förarbetena till AvbLN framgår att det är partsavsikten som är det avgörande momentet vid klassificeringen av ett avtal som endera avbetalningsköp eller finansiell leasing.³² Millqvist uttrycker detta som att kravet för AvbLN:s tillämplighet är att avtalet utgör ett köp.³³ Detta innebär att avtalsparterna skall ha avsett att äganderätten till objektet skall övergå till leasetagaren/avbetalningsköparen för att ett avbetalningsköp skall vara för handen. Leasingutredningen sammanfattar förarbetenas inställning som att leasingavtalen kan indelas i två kategorier: de som innehåller en köpoption respektive de som inte gör det.³⁴ De leasingavtal som innehåller en köpoption skall som utgångspunkt behandlas som nyttjanderättsavtal fram tills optionen utnyttjas, undantaget de fall i vilka den verkliga partsavsikten (enligt avtalsinnehållet) är att köpoptionen måste utnyttjas. Till den andra kategorin hänförs, förutom de avtal som inte innehåller någon option över huvud taget, sådana som innehåller en förlängningsoption för leasetagaren. Denna kategori anses av Leasingutredningen inte principiellt kunna betraktas som avbetalningsköp. Detsamma anses gälla avtal innehållande en förlängningsskyldighet för leasetagaren. Som en särskild grupp anses de avtal där äganderätten automatiskt övergår till leasetagaren vid avtalstidens utgång, vilka är att bedöma som avbetalningsköp. Leasingutredningen konstaterar i sin rapport att det inte föreligger något avgörande från HD som direkt tar sikte på gränsdragningen mellan avtalstyperna.³⁵ Däremot redovisas ett par andra rättsfall med anknytning till ämnet.³⁶ Leasingutredningen menar sig dock inte finna något klart stöd för hur bedömningen skall gå till. Vad som däremot konstateras är att varken lagtext eller praxis talar emot att storleken på utfäst köpoptionspris beaktas. Leasingutredningen kommer därför till slutsatsen att gränsdragningen mellan leasing och köp primärt skall avgöras genom en bedömning av de optioner som antingen ingår i avtalet eller kan konstrueras utifrån det.³⁷ Utifrån detta ställningstagande, som uttrycks som att avtalets tillhörighet till endera kategorin avbetalningsköp eller leasing beror på gränsen mellan option och köp, redovisar Leasingutredningen ett flertal olika optionsfall.³⁸

³¹ Se Millqvist 1995, s 555; prop 1976/77:123, s 84 och 158 f. Se även nästföljande not.

³² Prop 1977/78:142, s 84; prop 1976/77:123, s 158 f och 347 f. Den förstnämnda propositionen utgör direkt förarbete till AvbLN medan den sistnämnda hör till 1977 års konsumentkreditlag. Genom hänvisning från prop 1977/78:142 gäller uttalanden tillhörande konsumentkreditlagen även AvbLN.

³³ Millqvist 1987, s 83 f.

³⁴ SOU 1994:120, s 106.

³⁵ SOU 1994:120, s 110 ff.

³⁶ SOU 1994:120, s 106 ff. Redovisade rättsfall utgörs av NJA 1963 s 129, RH 1986:153 samt MD 1991:31 och 32.

³⁷ SOU 1994:120, s 112.

³⁸ SOU 1994:120, s 112 ff.

Millqvist förhåller sig i en senare artikel kritisk till de slutsatser Leasingutredningen dragit.³⁹ Han framhåller att i stället för att fokusera på den enskilda optionsklausulens utseende skall partsavsikten i dess helhet utrönas.⁴⁰ Det är inte den isolerade effekten av optionsklausulen som i sig avgör partsavsikten, utan denna bör i stället bestämmas utifrån en helhetsbedömning av avtalet. Sin bedömning stöder Millqvist på ett hovrättsavgörande som förvägrats prövningstillstånd av HD.⁴¹ Huvudfrågan i målet var huruvida en leasingtransaktion skulle klassificeras som nyttjanderättsupplåtelse eller kreditköp. Vid sin bedömning tog HovR:n hänsyn till ett flertal faktorer, däribland leasingavtalets materiella innehåll. Till det som kommenteras hör villkor som att leasegivaren hade rätt att återfå objektet vid avtalstidens slut samt leasegivarens uttryckligen förbehållna äganderätt. Även leasetagarens begränsade förfogandemöjligheter enligt avtalet påpekas. Den optionsklausul som fanns i avtalet behandlas härvid som en faktor bland andra och anses inte utgöra något bättre bevis än övriga faktorer för partsavsikten.

Tuula sammanfattar rättsläget som att det förefaller som om en helhetsbedömning av avtalet skall göras i syfte att fastställa parternas avsikt i avtalsögonblicket.⁴² Bedömningen bör härvid göras bland annat mot bakgrund av leasingavtalets utformning, karaktär och dess tilltänkta användning, men skall inte ta någon hänsyn till avtalets formella beteckning. I likhet med Millqvist hänvisar Tuula till underrättspraxis, bland annat ett ospecificerat avgörande från 1998, men framhåller också ett par av Marknadsdomstolens domar⁴³ som tillämpligt stöd för sina slutsatser.

Möller baserar i stor utsträckning sin redogörelse för frågan på Leasingutredningens uttalanden, och fäster följaktligen stor vikt vid den enskilda optionens utseende.⁴⁴ Millqvists kritik av Leasingutredningens redovisade slutsatser bemöter Möller med att det är partsavsikten som den tar sig uttryck i avtalsvillkoren som skall utrönas, och inte parternas egentliga avsikt angående äganderättsövergången.⁴⁵ Möller avfärdar också användningen av Marknadsdomstolens avgöranden. Han framhåller härvid det som ovisst i vad mån domstolens bedömning kan anses vägledande avseende gränsdragningen mellan avtalstyperna.⁴⁶

2.3 Sakrättsliga förhållanden vid finansiell

³⁹ Millqvist 1995, s 545 ff.

⁴⁰ Millqvist 1995, s 561.

⁴¹ Millqvist 1995, s 545; Svea HovR, Avd 12, T 1622/92, DT 54, 1993-11-15, ej pt HD, T 5013/93, 95-03-03.

⁴² Tuula, s 91. För slutsatsen att en helhetsbedömning skall göras stöder sig Tuula förutom på nedanstående argument även på Ramberg, som dock inte synes ha yttrat sig på just denna punkt. Se Tuula, s 91, not 26 samt Ramberg, s 129.

⁴³ MD 1991:31 samt MD 1991:32.

⁴⁴ Möller 1996, s 53-72; SOU 1994:120, s 103-122.

⁴⁵ Möller 1996, s 61, not 26.

⁴⁶ Möller 1996, s 59.

leasing

I likhet med andra avtalstyper finns det för finansiella leasingavtal ett flertal olika sakrättsliga förhållanden, vilka påverkar dess funktion samt inverkar vid bedömningen av eventuella oreglerade aspekter av avtalstypen. Ett av dessa förhållanden är leasegivarens sakrättsligt skyddade förvärv av objektet från leverantören. Förhållandet kan aktualiseras både i fråga om borgenärsskydd och omsättningsskydd och är av central betydelse för det finansiella leasingavtalets funktion som finansieringsavtal. Dess inverkan på bedömningar kring inträdesrätt i avtalet för leasetagarens konkursbo framstår dock som ringa, varför i det följande endast förhållandet mellan leasegivaren och leasetagarens borgenärer kommer att redovisas.⁴⁷ Det sistnämnda förhållandet är av avgörande betydelse för det finansiella leasingavtalets funktion. Detta följer, som tidigare nämnts, av att leasegivarens säkerhetsmässigt fördelaktiga position omöjliggörs utan sakrättsligt skydd för objektet gentemot leasetagarens borgenärer. Det sakrättsliga skyddet är av denna anledning en förutsättning för avtalets användbarhet. Även avseende konkursboets inträdesrätt utgör leasegivarens sakrättsliga skydd mot leasetagarens borgenärer en viktig faktor, och detta är i detta arbete den viktigare aspekten.

Vid en bedömning av leasegivarens sakrättsliga skydd mot leasetagarens borgenärer är utgångspunkten att leasegivaren har separationsrätt till objektet.⁴⁸ Detta följer av den finansiella leasingens konstruktion som en form av hyra av lös egendom. Håstad framhåller strukturen att leasegivaren hyr ut objektet till leasetagaren efter att först ha förvärvat detsamma från leverantören.⁴⁹ Genom att leasegivaren först genom köp förvärvar äganderätten till objektet och därefter aldrig överlåter denna rätt till leasetagaren medges leasegivaren möjlighet att separera objektet vid utmätning hos leasetagaren eller dennes konkurs. Separationsrätten avser härvid objektet i dess helhet. Den rätt med vilken leasetagaren innehar objektet, rätt att utnyttja detta mot erläggande av hyresavgift, är en begränsad rätt. Den som tillerkänns äganderätt till lös sak har i normalfallet även separationsrätt avseende egendomen, i konkurrens med borgenärerna till den som innehar egendomen med begränsad rätt. För denna ståndpunkt anses övertygande stöd finnas i praxis.⁵⁰ Millqvist hänvisar vad gäller finansiell leasing som exempel till NJA 1985 s 320.⁵¹

Separationsrätten i konkurs bygger på att det i princip endast är gäldenärens egendom som skall tas i anspråk av dennes borgenärer.⁵² Detta uttrycks i 3

⁴⁷ För en utredning av det sakrättsliga förhållandet mellan leasegivaren och leverantören avseende objektet se exempelvis Millqvist 1987, s 255 ff och 310 ff eller Håstad 1999, s 60 ff och 205 ff.

⁴⁸ Se Håstad 1999, s 150 f samt SOU 1994:120, s 167.

⁴⁹ Håstad 1999, s 145 f och 150 f.

⁵⁰ Se exempelvis Håstad 1999, s 145 f eller Millqvist 1987, s 253.

⁵¹ Millqvist 1987, s 253.

⁵² Se Håstad 1999, s 106.

kap 3§ KonkL som att till konkursboet räknas den egendom som tillhörde gäldenären vid konkursutbrottet, eller tillfaller denne under konkursen, under förutsättning att den är utmättningsbar⁵³. Genom att objektet inte tillhör leasetagaren förhindras att det kommer att ingå i dennes konkurs.⁵⁴ Att så är fallet avgörs, som beskrivits i ovanstående stycke, i enlighet med de sakrättsliga reglerna om separationsrätt. I konkurslagen redovisas, till skillnad från i 4 kap 18§ UB, inte någon presumtionsregel för det fall att omständigheterna är oklara. Håstad framhåller att man i denna situation får falla tillbaka på den allmänna presumptionen att den som besitter egendomen får presumeras vara dess ägare.⁵⁵ Presumtionen bör vanligen inte medföra några komplikationer vid finansiella leasingavtal, med tanke på den i normalfallet omfattande dokumentationen samt märkningen av objektet. Trots dessa försiktighetsåtgärder kan gränsdragnings- eller specifikationsproblem uppkomma avseende objektets omfattning, framförallt i fall där objektet i sig innehåller flera delar. Millqvist nämner kontorsutrustning som ett exempel på denna typ av potentiellt problematiska objekt, vilka trots en ursprungligen god dokumentation kan vara svåra att precisera i en konkurs-situation.⁵⁶ Enligt Håstad medför äganderättspresumtionen att bevisbördan förläggs till leasegivaren som måste styrka de omständigheter som vid handen ger att denne är att anse som ägare.⁵⁷ Millqvist ger uttryck för samma slutsats och framhåller därtill att bevisbördans fördelning i konkurssituationen sker genom en analogi från UB.⁵⁸ Enligt Millqvist är beviskravet för att bryta presumptionen högt ställt; leasegivaren måste styrka att egendomen omfattas av avtalet.⁵⁹

Leasegivarens sakrättsliga skydd begränsas i flera situationer genom att separationsrätten i konkurs frånfaller. Dessa situationer regleras i huvudsak av specialitetsprincipen respektive reglerna om objektets infogande i samt sammanfogande med fast egendom. Ytterligare en situation som kan inverka på leasegivarens sakrättsliga skydd är risken att leasingavtalet, på det sätt som redovisats i föregående kapitel (kapitel 2.2), omtolkas till ett avbetalningsköp.

Specialitetsprincipen utgör en av det sakrättsliga områdets hörnstenar och innehåller två olika aspekter. Dels innebär den ett krav på att anspråket på separationsrätt skall avse ett individuellt bestämt föremål och dels uppställs ett krav på att föremålet skall vara identifierbart.⁶⁰

Specialitetsprincipens krav att anspråket skall avse ett individuellt bestämt föremål, av Millqvist benämnt specialitetsprincipens huvudregel, innebär att

⁵³ Angående kravet att egendomen skall vara utmättningsbar se Gregow, kap 9.

⁵⁴ Se Håstad 1999, s 115.

⁵⁵ Håstad 1999, s 51 och 115. Se Ekelöf, s 76 ff.

⁵⁶ Millqvist 1987, s 262.

⁵⁷ Håstad 1999, s 107. Se Ekelöf, s 76 ff samt Gregow, s 134 ff.

⁵⁸ Millqvist 1987, s 262.

⁵⁹ Millqvist 1987, s 262. Se även NJA II 1944 s 403.

⁶⁰ Se Håstad 1999, s 152.

leasetagaren inte skall inneha rätt att förfoga rättsligt över föremålet.⁶¹ Kravet synes inte medföra några inskränkningar vid finansiell leasing, eftersom dessa avtal normalt sett endast avser upplåtelse av ett objekt till nyttjande. Redan genom avtalstypen i sig kan leasetagaren sägas sakna sådan förfoganderätt som skulle medföra att separationsrättsanspråket inte gick att bifalla.⁶² Därtill kommer att leasingavtalet normalt sett innehåller klausuler som uttryckligen förbjuder leasetagaren att förfoga över objektet.⁶³ Enligt Håstad innebär detta att separationsrätten kan göras gällande, utan inskränkning, under förutsättning att objektet kan identifieras.⁶⁴ Stödet för denna inställning synes vara omfattande, både i praxis och doktrin.⁶⁵

Vad gäller specialitetsprincipens krav på att objektet skall vara identifierbart aktualiseras detta i situationer där ett i och för sig individuellt bestämt objekt ersätts av annan egendom, exempelvis en köpeskilling eller ett bytesobjekt. I detta fall har leasetagaren, trots uttryckligt förbud däremot, förfogat över objektet så att annan egendom trätt i dess ställe och därefter kommit på obestånd. Håstad sammanfattar rättsläget vid surrogation utan sammanblandning med gäldenärens egendom i övrigt som att separationsrätt godtas i vissa fall då sambandet mellan egendomen och surrogatet är okomplicerat, både i fall där omvandlingen skett avsiktligt i ägarens intresse, men också när så inte varit fallet.⁶⁶ Huruvida omvandlingen skett i obehörigt syfte eller rent tillfälligt skall härvid sakna betydelse. Det skall härvid inskjutas att vid finansiell leasing någon omvandling i ägarens intresse knappast bör kunna bli aktuell, utan det får snarast anses vara det medvetna åsidosättandet av avtalets stadganden som här kan vara för handen. Stödet för sin uppfattning hämtar Håstad till stor del från 7 kap 23§ andra stycket KonkL, men även från det faktum att vid införandet av lag (1944:181) om redovisningsmedel upphävdes en regel i 17 kap 2§ HB om att ägaren endast hade en fordran på skadestånd då dennes egendom hade förvandlats, på den grunden att regeln var vilseledande.⁶⁷ 7 kap 23§ andra stycket KonkL anger att om gäldenären före konkursen sålt annans egendom har borgenären separationsrätt till de medel som inflyter till boet efter konkursen. Undantag gäller dock för den situationen att köparens rätt åsidosätts, med vilket främst synes avses dennes kvittnings-rätt.⁶⁸ Enligt Millqvist, som i och för sig uttalar sig om den äldre konkurslagen, är bestämmelsens huvudregel direkt tillämplig på lease-givarens anspråk i konkurs, men eftersom förarbetena till nuvarande konkurslagen i denna fråga hänvisar till vad som gällt för 194§ äldre konkurslagen synes Millqvists ståndpunkt kunna ha bäring även fort-sättningsvis.⁶⁹ I de fall

⁶¹ Millqvist 1987, s 261.

⁶² Se SOU 1994:120, s 167.

⁶³ Se Adlercreutz, s 167.

⁶⁴ Håstad 1999, s 153.

⁶⁵ Håstad hänvisar bl a till NJA 1910 s 216 samt Hessler, s 37 ff, 53 ff och 432 ff.

⁶⁶ Håstad 1999, s 164 ff.

⁶⁷ Håstad 1999, s 164 ff. Se NJA II s 403.

⁶⁸ Se Millqvist 1987, s 264 f.

⁶⁹ Millqvist 1987, s 264 f. Prop 1986/87:90, s 279.

surrogatet sammanblandats med leasetagarens egendom är utgångspunkten att leasegivaren inte längre har separationsrätt.⁷⁰ I RedovL anges dock vissa specialfall vilka medger separationsrätt trots sammanblandning.⁷¹ Huruvida dessa kan bli tillämpliga avseende surrogatet till objektet vid finansiell leasing synes dock oklart. Tillämplig-heten av RedovL är inte avgörande för frågan om leasegivaren kan göra separationsrätt till surrogatet gällande trots sammanblandning, eftersom lagen inte är avsedd att tillämpas e contrario.⁷² Om sammanblandning skett med en avgränsad del av innehavarens förmögenhet kan även finnas en möjlighet att göra separationsrätten gällande avseende en andel av den totala (avgränsade) förmögenheten genom samäganderätt.⁷³ I vilken utsträckning denna möjlighet finns angående surrogatet till objektet vid finansiell leasing framstår dock även det som oklart.

Om leasingobjektet är att betrakta som tillbehör till leasetagarens fastighet kan leasegivaren inte göra sin separationsrätt gällande.⁷⁴ I det finansiella leasingavtalet framhålls därför, åtminstone avseende objekt som riskerar att bedömas på detta sätt, att dessa inte får införlivas med leasetagarens fasta egendom.⁷⁵ Regleringen av vad som är tillbehör till fastighet återfinns i 2 kap JB, och är indispositiv vilket i detta sammanhang innebär att parterna varken i det finansiella leasingavtalet eller genom märkning av objektet kan påverka bedömningen.⁷⁶ Frågan om hur hyrd egendom skall behandlas regleras, tillsammans med övrig egendom, i 2 kap 4§ JB, som tar upp de båda principiellt skilda fallen att leasetagaren äger fastigheten till vilken egendomen anbringas respektive endast hyr eller på annat sätt förfogar över den. I fallet att leasetagaren är hyresgäst, d v s inte äger fastigheten, anges att tillförda föremål inte skall anses tillhöra fastigheten, och därmed inte utgöra allmänt fastighetstillbehör eller byggnadstillbehör i enlighet med 2 kap 1-2§§ JB, under förutsättning att föremålet och fastigheten inte kommit i samme ägares hand.⁷⁷ I fallet att leasetagaren även är fastighetsägare kommer däremot objekt som tillförs fastigheten på sätt som anges i 2 kap 1-2§§ JB att betraktas som tillbehör. Detta innebär att fastighetsägare inte, med bibehållen säkerhet för leasegivaren, kan utrusta fastigheten med leasade objekt som kylskåp, spisar eller en hissanläggning.⁷⁸ Ett viktigt undantag från denna slutsats utgörs av reglerna om industritillbehör i 2 kap 4§ första stycket andra punkten JB. Denna typ av tillbehör räknas i och för sig som fast egendom enligt 2 kap 3§ JB, men kan trots detta tillföras fastigheten av fastighetsägaren utan att en befintlig separationsrätt går

⁷⁰ Se Håstad 1999, s 168 f.

⁷¹ Se NJA II 1944 s 410 ff samt Håstad 1999, s 168 f.

⁷² Se NJA 1994 s 506. Se framförallt domskälen s 511.

⁷³ Se NJA 1994 s 506, NJA 1995 s 367 II samt NJA 1998 s 275; Se även Håstad 1999, s 176.

⁷⁴ Se Håstad 1999, s 35 samt Millqvist 1987, s 319.

⁷⁵ Se Adlercreutz, s 171.

⁷⁶ Se Adlercreutz, s 172.

⁷⁷ Angående reglerna om fastighetstillbehör, se Håstad 1999, s 31 ff samt Millqvist 1987, s 319 ff.

⁷⁸ Se Adlercreutz, s 171.

förlorad. Regleringen ställer dock krav på både fastigheten och den tillförda utrustningen. Sammantaget innebär reglerna kring industritillbehör att maskiner och annan industriell utrustning som är föremål för finansiell leasing kan bli fast monterad utan risk för förlorad separationsrätt.⁷⁹

⁷⁹ Se Adlercreutz, s 172 samt Millqvist 1987, s 320 ff.

3 Inträdesrätt

I detta kapitel presenteras först de för konkurssituationen relevanta grunderna för hur ömsesidigt ofullgjorda avtal, det vill säga de avtal i vilka inträde kan bli aktuellt, är reglerade i svensk rätt. Härvid redovisas också vilka frågor som kan uppkomma i samband med inträdet samt de skäl konkursboet kan ha till att vilja inträda i gäldenärens avtalsförhållanden. Därefter följer en redogörelse för i vad mån inträdesrätt föreligger vid olika avtalstyper samt de faktorer som gör en avtalstyp mer eller mindre lämplig att inträda i. Inträdesrätten exemplifieras också med hjälp av två till det finansiella leasingavtalet närliggande avtalstyper; köp av lös egendom och hyra av fast egendom.

3.1 Ömsesidigt ofullgjorda avtal i konkurs

Hur ömsesidigt ofullgjorda avtal, d v s avtal som gäldenären ingått före konkursen och som vid konkursutbrottet ännu inte är fullständigt genomförda, skall behandlas i konkurs är inte enhetligt reglerat i svensk rätt. Sådan generell reglering finns däremot i bland annat dansk och norsk rätt.⁸⁰ De svenska reglerna skiljer sig åt beroende på avtalstyp och kan återfinnas i bland annat 47§ lag (1914:45) om kommission, 27§ lag (1991:351) om handelsagentur, 26§ lag (1927:77) om försäkringsavtal, 9 kap 30§ JB, 12 kap 30 och 31§§ JB samt 63§ KöpL.⁸¹ Den generella utgångspunkten för ömsesidigt ofullgjorda avtal kan uttryckas som att konkursboet i princip inte är skyldigt att fullgöra gäldenärens utfästelser enligt avtal. Ett undantag utgör de prestationer för vilka borgenären uppnått sakrättsligt skydd. Samtidigt är konkursgäldenärens motpart i princip inte skyldig att fortsätta prestera enligt avtal under konkursen om denne inte blir tillförsäkrad full motprestation. Detta innebär bland annat att reglerna för hur ömsesidigt ofullgjorda avtal skall behandlas i konkurssituationen har ett starkt samband med det sakrättsliga skyddets uppkomst och upprätthållande.⁸²

Konkursboets ensidiga rätt att kräva att ett ömsesidigt ofullgjort avtal fullgörs benämns vanligen inträdesrätt. Den närmare innebörden av uttrycket, vad gäller förutsättningar och rättsföljder varierar emellertid, som angivits i ovanstående stycke, mellan olika avtalstyper.⁸³ Konkursboets inträdesrätt kan även uttryckas som den solvente partens rätt att häva det ömsesidigt ofullgjorda avtalet vid motpartens konkurs.⁸⁴ Dessa skilda uttryckssätt återspeglas i att frågeställningen huruvida konkursboet har en inträdesrätt eller motparten har en hävningsrätt ofta framställs som en

⁸⁰ Se SOU 2001:80, s 85.

⁸¹ Se SOU 2001:80, s 85.

⁸² Se Möller 1990, s 203 ff samt Håstad 1999, s 398 ff.

⁸³ Se Håstad 1999, s 400.

⁸⁴ Se Tuula, s 20, not 4.

kollision mellan ett kontraktsrättsligt och ett konkursrättsligt synsätt.⁸⁵ Det kontraktsrättsliga synsättet fokuserar härvid på skyddet av konkursgäldenärens motpart, varvid insolvens kan ses som en form av anteciperat kontraktsbrott, vilket talar emot konkursboets ensidiga inträdesrätt. Det konkursrättsliga synsättet fokuserar däremot på konkursborgenärernas intresse. Därmed förespråkas också inträdesrätt som ett sätt att tillvarata detta intresse.

3.1.1 Problempresentation

På vilket sätt det är lämpligt att närma sig ämnet inträdesrätt beror i första hand på den avtalstyp som skall studeras. Vissa avtalstyper har uppmärksamats av lagstiftaren medan andra är fullständigt oreglerade, vilket kommer att redogöras för nedan i kapitel 3.2. Generellt sett är dock följande problemområden möjliga att identifiera som intressanta angående ömsesidigt ofullgjorda avtal i konkurs.

För det första bör utredas huruvida avtalstypen över huvud taget är möjlig för konkursboet att inträda i. Härvid är även aktuellt att undersöka om det finns avtal inom typen som inte är lämpade för inträde och i så fall vilka faktorer som är avgörande för bedömningen. En andra fråga är hur förekomsten av hävningsklausuler för insolvensfallet påverkar inträdesmöjligheten. Denna fråga uttrycks vanligen som huruvida inträdesrätten är tvingande eller inte. Ett tredje problemområde är vad inträdesrätten omfattar. Som nämnts är den reglering som finns inte enhetlig, vilket innebär att innebörden av inträdesrätten i stor utsträckning varierar mellan olika avtalstyper. Inom området faller förutom frågor kring massaansvar bland annat konkursboets möjlighet att efter inträdet förfoga över rättigheterna enligt avtalet. Som en fjärde punkt återfinns frågan om ett konkursbo är tvingat att överta alla gäldenärens förpliktelser eller om det är möjligt för boet att inträda partiellt i avtalet. Om partiellt inträde är möjligt kan boet tvinga motparten att prestera enligt avtalet utan att påta sig de skyldigheter gäldenären ådragit sig före konkursutbrottet. Till de ytterligare frågor som inträdesrätten kan aktualisera hör dels på vilka sätt inträde kan ske samt vilka krav som kan ställas på konkursboet för dess inträde, och dels vad följderna blir av att boet väljer att inte inträda. En aspekt av inträdesrätten som däremot inte är av intresse i detta arbete är konkursboets felansvar efter inträde. Detta beror på att frågan endast aktualiseras i samband med konkursboets fullgörande av den naturapresterande partens del i avtalet, exempelvis vid inträde på säljarsidan i ett köpavtal. Eftersom det enbart är konkursboets inträde på leasetagarsidan i finansiella leasingavtal som behandlas i föreliggande arbete, kommer felansvaret inte att tas upp.⁸⁶

⁸⁵ Se Hellner 1990, s 195 ff och 211 ff samt Tuula, s 149 f.

⁸⁶ Se SOU 2001:80, s 95 ff samt Hästad 1999, s 402.

3.1.2 Konkursboets skäl till inträde

Ömsesidigt ofullgjorda avtal är i konkurssituationen av intresse bland annat i det fallet att konkursförvaltaren vill driva verksamheten vidare under pågående konkurs. Detta kan vara aktuellt av flera skäl, men den bakomliggande orsaken bör vara förvaltarens vilja att öka konkursboets tillgångsmassa vilken i ett senare skede skall delas ut till konkursborgenärerna.⁸⁷ Ett första skäl till den fortsatta driften av konkursgäldenärens verksamhet kan vara att denne före konkursen ingått ett potentiellt lönande avtal, exempelvis avseende färdigställandet av en produkt, som förvaltaren önskar dra fördel av. Detta kan ske genom att konkursboet inträder i avtalet, färdigställer och levererar produkten för att därefter erhålla betalning. Ett annat skäl, och i realiteten troligen det främsta, till att konkursboet vill inträda i ett avtal är att förvaltaren genom fortsatt drift av verksamheten vill hålla liv i företaget så att det kan överlåtas som en ”going concern”. Om företaget tillåts lägga ned verksamheten och sluta fullgöra sina avtal kommer tillgångarna i konkursboet troligen att tvingas säljas var för sig. Genom att verksamheten överlåts som en ”going concern” finns möjlighet för förvaltaren att erhålla ett bättre pris, vilket i förlängningen resulterar i bättre utdelning för borgenärerna och eventuellt också samhällsekonomiska fördelar genom att värdeförstöring kan undvikas.⁸⁸

3.2 Inträdesrätt i olika avtalstyper

Hur ömsesidigt ofullgjorda avtal skall behandlas i en konkurssituation är, som presenterats ovan i kapitel 3.1, inte enhetligt reglerat i svensk rätt. Ett antal samhällsekonomiskt viktiga avtalstyper är heller över huvud taget inte lagreglerade i detta avseende, däribland finansiella leasingavtal, entreprenadavtal, anställningsavtal, förlagsavtal och olika former av immaterialrättsliga licensavtal.⁸⁹ Till de avtalstyper som reglerats i lag hör köp av lös egendom och hyra av fast egendom, vilka kommer att behandlas separat nedan i kapitel 3.2.1 samt 3.2.2. Lagregler återfinns som tidigare omnämnts i kapitel 3.1 även avseende försäkringsavtal, arrendeavtal, avtal om handelsagentur och handelsresandes uppdrag samt kommissionsavtal.

Förmånsrättskommittén delar i sitt slutbetänkande in de lagreglerade avtalstyperna i tre typregleringar för hur ömsesidigt ofullgjorda avtal behandlas i konkurs. Dels finns för vissa avtalstyper lagregler om att avtalet upphör omedelbart till följd av konkursbeslutet och dels gäller för vissa andra avtal att konkursgäldenärens motpart får en ovillkorlig hävningsrätt. För dessa två typregleringar där konkursgäldenärens avtal omedelbart påverkas av konkursen gäller att gäldenärens person typiskt sett är av betydelse för motparten i kombination med att gäldenären enligt den

⁸⁷ Se Welamson, s 18 och 57.

⁸⁸ Se Tuula, s 19 ff. Se också hänvisningar i not 19.

⁸⁹ Se SOU 2001:80, s 86 och 207 f; Tuula, s 23.

övergripande regleringen inte råder över konkursförvaltningen. En annan typisk faktor är att dessa avtal inte är överlåtbara utan motpartens samtycke med följden att de senast vid konkursens avslutande i vilket fall kommer att upphöra. I dessa två former av typreglering finns alltså ingen möjlighet för konkursboet att inträda. Till den tredje formen av typreglering hör avtalstyper vars reglering medger konkursboet en rätt att avvärja hävning genom att boet åtar sig att svara för gäldenärens förpliktelser eller ställer säkerhet. Det är ifrån reglering tillhörande denna kategori som uttrycket ”inträdesrätt” kommer. I dessa avtalstyper finns således en möjlighet för konkursboet att utan motpartens samtycke få avtalet att fortsätta löpa. Detta gäller dock under förutsättning att gäldenären före konkursutbrottet inte gjort sig skyldig till hävningsgrundande kontraktsbrott.⁹⁰

Som representanter för de avtalstyper vilka återfinns inom den tredje formen av typreglering bör framhållas köp av lös egendom, framförallt avbetalningsköp, och hyra av fast egendom i formen lokalhyra. Reglerna kring konkursboets inträde i dessa båda avtalstyper redovisas under de två nästföljande rubrikerna. Detta sker främst för att avtalstyperna via analogi utgör utgångspunkt för redovisningen av inträde i finansiella leasingavtal i kapitel 4, men även för att genom exemplifiering konkretisera grunderna för konkursboets inträdesrätt.

3.2.1 Konkursboets inträdesrätt i avtal om köp av lös egendom

Vid avtal av typen köp av lös egendom kan konkursboet ha en rätt till inträde som köpare. Detta framgår av 63§ första stycket KöpL. Nedanstående framställning återger inte den fullständiga innebörden av hur inträdesrätten vid köp av lös egendom är utformad utan utgör endast en kort sammanfattning av reglerna. Flera problemområden har utelämnats, för att i viss utsträckning tas upp i samband med redovisningen av inträde i finansiella leasingavtal, framförallt i kapitel 4.2 med underavsnitt.⁹¹

Konkursboets inträdesrätt förutsätter att motparten lämnas besked om inträdet inom skälig tid. Samtidigt får motparten inte häva förrän konkursboet beretts tillfälle att inträda i köpet. Om konkursboet väljer att inte inträda får motparten häva avtalet och kräva skadestånd som konkursfordran. Inträdet innebär att konkursboet fullt ut övertar gäldenärens rättigheter och skyldigheter enligt avtalet. För fullgörandet av förpliktelserna svarar konkursboet med massan. Massaansvaret innebär att boet skall fullgöra sitt ansvar med den samlade tillgångsmassan i konkursen. Annorlunda uttryckt kommer massafordringar att betalas före konkursfordringar, vilket framgår av 11 kap 1§ och 14 kap 2§ Konkl. Motparten

⁹⁰ SOU 2001:80, s 85. Se även s 207 i betänkandet.

⁹¹ För en mer ingående redogörelse för och diskussion kring konkursboets inträdesrätt i avtal om köp av lös egendom, se framförallt Möller 1988, kap 3. För en senare framställning, se Tuula, kap 3.

kan under vissa förutsättningar, förutom massaansvar, även kräva att boet ställer säkerhet för sin fullgörelse. Detta gäller dels om motparten presterar i förskott och dels om det finns särskild anledning att skydda säljaren mot förlust. Inträdesrätten är dock inskränkt genom motpartens möjlighet att häva enligt 62§ KöpL när det står klart att ett väsentligt kontraktsbrott kommer att inträffa och boet inte ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse.⁹²

Som redovisats i ovanstående stycke inträder konkursboet fullt ut i gäldenärens rättigheter och skyldigheter enligt avtalet. En viktig fråga är härvid om detta betyder att inträdet måste avse alla gäldenärens förpliktelser eller om konkursboet har möjlighet att begränsa inträdet till endast de delar av avtalet som skall fullgöras efter konkursutbrottet. Denna fråga, om möjlighet till partiellt inträde, kan uppkomma dels vid avtal med successiva eller upprepade prestationer och dels vid varaktiga avtal.⁹³ Frågan är vad gäller hyresavtal avgjord genom NJA 1989 s 206 som refereras nedan i avsnitt 3.2.2. Vad gäller köp av lös egendom aktualiseras frågeställningen vid successiva leveranser om konkursgäldenären före konkursen kommit i dröjsmål med åtminstone någon betalning för delleverans. Vid denna situation synes doktrinen i stor utsträckning anse att någon möjlighet för konkursboet till partiellt inträde inte föreligger.⁹⁴ Förmånsrättskommittén framhåller dock att en rätt till partiellt inträde inte med säkerhet kan antas utesluten om avtalet är delbart utan väsentlig olägenhet för motparten.⁹⁵ Denna ståndpunkt synes även företrädas av Håstad.⁹⁶

Huruvida parterna i köpavtalet genom en hävningsklausul för insolvensfallet kan reglera konkursboets möjlighet till inträde är ovisst. I doktrinen förespråkas dock ofta att inträdesrätten skall uppfattas som tvingande, trots köplagens i övrigt dispositiva utformning. Detta skulle i så fall innebära att användandet av hävningsklausuler inte påverkar konkursboets möjlighet till inträde.⁹⁷

3.2.2 Konkursboets inträdesrätt i avtal om hyra av fast egendom

På samma sätt som vid köp av lös egendom har hyresgästens konkursbo en rätt till inträde i avtal om hyra av fast egendom. Liksom i föregående kapitel presenteras här inte någon fullständig genomgång av reglerna utan endast en

⁹² Se Håstad 1999, s 402 f; Håstad 2003, s 186 f; Möller 1996, s 130; SOU 2001:80, s 85 f; Tuula, s 154 ff.

⁹³ Se Håstad 2003, s 192. Håstad framhåller att frågeställningen även omfattar avtal som är delbara utan att vara successiva, exempelvis när konkursboet vill få halva mängden av varan levererat mot erläggande av halva betalningen.

⁹⁴ Se Möller 1990, s 175 samt Tuula, s 155.

⁹⁵ SOU 2001:80, s 86.

⁹⁶ Håstad 1999, s 407 ff.

⁹⁷ Se Håstad 1999, s 403 f; Håstad 2003, s 188; Möller 1996, s 141; Möller 1997, s 24; SOU 2001:80, s 87; Tuula, s 165. Jfr Hellner 1990, s 195 ff.

sammanfattning.⁹⁸ Hyra av fast egendom kan förutom hyra av lokal omfatta både bostadshyra och arrende. I det följande fokuseras dock på lokalhyra, som den av de tre formerna som vanligen anses bäst lämpad för analog tillämpning vid avtal om finansiell leasing.⁹⁹

Att en inträdesrätt föreligger följer av 12 kap 31§ JB som omfattar både bostads- och lokalhyra. Vad gäller lokalhyra är lagrummet utformat så att konkursboet kan förhindra hävning från hyresvärdens sida genom att antingen ställa säkerhet eller inträda i avtalet inom en månad efter anfordran. Alternativt kan hyresrätten överlåtas i enlighet med avtalet. Gör inte något av detta kan uppsägning ske, varvid hyresvärden kan bevaka fordran inklusive skadestånd som konkursfordran. Hyresförhållandet kommer dock att bestå under den uppsägningstid som framgår av lagen.¹⁰⁰ Detta får till följd att konkursboet kan utnyttja lokalen under uppsägningstiden utan massaansvar.¹⁰¹ Förhållandet framgår av NJA 1999 s 617 och synes bero på den förmånsrätt hyresvärden hade för sin fordran.¹⁰² Hyresvärden kan dock enligt 12 kap 31§ femte stycket JB rikta en uppmaning till konkursboet, varefter detta har en månad på sig att ställa lokalen till hyresvärdens förfogande. Om konkursboet inte gör detta svarar det med massan för hyran, från konkursbeslutet fram tills lokalen ställs till hyresvärdens förfogande. För att konkursboet skall ha rätt till inträde måste hyresgästen ha tillträtt lokalen vid konkursutbrottet. I annat fall skall säkerhet ställas för fullgörelsen. Enligt 12 kap 31§ JB förklarar sig konkursboet genom inträdet vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden. Inträdet gäller för avtalet i dess helhet vilket medför att konkursboet exempelvis inte har möjlighet att tidsbegränsa sitt massaansvar. Skyldigheterna inkluderar bland annat en vårdplikt och ett förbud att kontraktstridigt överlåta avtalet. Rätten till inträde i gäldenärens hyresavtal är tvingande enligt 12 kap 1§ femte stycket JB, vilket innebär att parterna inte kan påverka inträdesrätten genom att i hyresavtalet ta in hävningsklausuler för insolvensfallet.¹⁰³

Partiellt inträde i hyresgästens avtal är inte möjligt för konkursboet, vilket framgår av NJA 1989 s 206. Rättsfallet utgår från reglerna om förverkande, enligt vilka hyresrätten förverkas om hyresgästen inte betalar hyran.¹⁰⁴ Domstolen förklarar att om hyresgästen före konkursen underlåtit att betala hyra, förhindrar inte konkursboets inträde i hyresförhållandet att hyresrätten till en lokal förverkas.¹⁰⁵ Innebörden av detta är att en uppkommen

⁹⁸ För en mer ingående redogörelse för och diskussion kring konkursboets inträdesrätt i avtal om hyra av fast egendom, se framförallt Möller 1988, kap 5. För en senare framställning, se Tuula, kap 4.

⁹⁹ Se kapitel 2.1 samt kapitel 4.1.2 nedan.

¹⁰⁰ Uppsägningstiden regleras i 12 kap 4 och 6§§ JB.

¹⁰¹ Uppsägningstiden kan ofta vara all den tid konkursboet behöver ha lokalen till sitt förfogande.

¹⁰² Se SOU 2001:80, s 102 och 105 f.

¹⁰³ Se Håstad 1999, s 404 ff; Möller 1996, s 130 f; SOU 2001:80, s 85, 95 f och 105; Tuula, s 158 ff. Se även prop 2002/03:49, s 102 ff.

¹⁰⁴ Förverkandereglerarna återfinns i 12 kap 42 och 44§§ JB.

¹⁰⁵ NJA 1989 s 206, s 214 f.

hävningens rätt vid hyra inte förfaller genom att den inte utnyttjas före konkursen. Konkursboet blir således tvunget att betala även de belopp som förfallit före konkursutbrottet för att förhindra hävning.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Se Håstad 1999, s 409 f; Möller 1990, s 174; SOU 2001:90, s 85 och 95; Tuula, s 159 f.

4 Inträdesrätt i avtal om finansiell leasing

I föregående två kapitel har presenterats dels finansiella leasingavtal som avtalstyp (kapitel 2), och dels konkursboets inträdesrätt i gäldenärens avtal (kapitel 3). I detta kapitel behandlas tangeringspunkten för dessa ämnen – konkursboets inträdesrätt i gäldenärens avtal om finansiell leasing. Redogörelsen har i enlighet med arbetets frågeställningar strukturerats så att först behandlas den principiella möjligheten för konkursboet att inträda i finansiella leasingavtal, och därefter redovisas olika aspekter av hur denna inträdesrätt är utformad. Det kan inledningsvis vara lämpligt att påminna om att det endast är situationer där leasetagaren är konkursgäldenär som är aktuella i arbetet. Detta återspeglas bland annat i att, för inträdesrättens konstruktion, principiellt viktiga frågor kring konkursboets fullgörande av naturaprestationer och ansvar för fel efter inträde samt de effekter detta kan ha för möjligheten till inträde eller inträdets innebörd, inte behandlas annat än i mindre utsträckning.¹⁰⁷

4.1 Konkursboets möjlighet till inträde

Följande avsnitt redovisar en utredning av frågan huruvida konkursboet principiellt sett kan ha möjlighet att inträda i gäldenärens avtal om finansiell leasing. Härvid kan vara av värde att ha den översiktliga redovisningen av begreppet gällande rätt i kapitel 1.3 i minne.

4.1.1 Utgångspunkt i lag och praxis

I likhet med flera andra avtalstyper är frågan om hur gäldenärens finansiella leasingavtal skall behandlas i konkurssituationen oreglerad i svensk lag. Detta följer av att det, som framgått av kapitel 3, varken finns någon generell lagstiftning för hur ömsesidigt förpliktande och ofullgjorda avtal påverkas av gäldenärens konkurs eller någon specifik leasinglagstiftning i frågan. Inte heller praxis, som för inträdesrätten i allmänhet är ovanligt tunn sådd, anger någon säker modell för hur området skall hanteras.¹⁰⁸

Inom doktrinen finns däremot en sedan lång tid etablerad uppfattning om konkursboets inträdesrätt i avtal om hyra av lös egendom. Möller anger,

¹⁰⁷ Se SOU 2001:80, s 96 ff, framförallt det resonemang Förmånsrättskommittén för angående grunden för konkursboets felansvar bör vara av stor principiell betydelse för hur inträdesrätten skall förstås. Vid inträde på leasetagarsidan synes den avhandlade situationen knappast uppstå, men kommitténs slutsats bör ändå vara intressant som definition av vad som utgör rättsgrundande moment för inträdesrätt.

¹⁰⁸ Se Möller 1996, s 130; SOU 2001:80, s 85 ff; Tuula, s 93 f.

liksom Tuula, att i fråga om traditionell saklega har doktrinen samlade uppfattning varit att reglerna för köp av lös egendom respektive hyra av fast egendom är analogt tillämpliga, med innebörden att någon form av inträdesrätt föreligger.¹⁰⁹ Hyra av lös egendom, i betydelsen saklega, kan dock inte längre återfinnas som självständigt studieobjekt vid utredningar om inträdesrätt. I stället har hyra av lös egendom, som del av ämnesområdet *konkursboets inträdesrätt i gäldenärens avtal*, helt kommit att domineras av den finansiella leasingen.¹¹⁰

Även i fråga om finansiell leasing synes den allmänna uppfattningen inom doktrinen vara att leasetagarens konkursbo kan anses ha en rätt att inträda i gäldenärens avtal. Det framhålls dock vanligen att rättsläget är oklart, eller i vart fall att rättsosäkerheten är betydande. På samma sätt som vid saklega hävdas inträdesrätten i finansiella leasingavtal följa av en blandad analogi från reglerna om inträdesrätt i avtal om köp av lös egendom och hyra av fast egendom.¹¹¹ Det kan här också vara av vikt att notera att Förmånsrättskommittén i sitt slutbetänkande, till skillnad från doktrinen och Leasingutredningen, går så långt som att hävda att det under vissa förutsättningar faktiskt enligt gällande rätt torde föreligga en inträdesrätt i finansiella leasingavtal.¹¹²

4.1.2 Analogier från närliggande avtalstyper

Till stöd för ståndpunkten att det bör vara möjligt för leasetagarens konkursbo att inträda i gäldenärens finansiella leasingavtal anförs vanligen en blandad analogi från reglerna om inträdesrätt i avtal om köp av lös egendom och hyra av fast egendom. Härvid är det främst reglerna i 63§ KöpL och 12 kap 31§ JB som anges vara av intresse.¹¹³ Någon skillnad, vad gäller analogikälla, görs vanligen inte mellan situationerna att konkursen sker före respektive efter avlämnandet av leasingobjektet.¹¹⁴

Det som främst talar för en analog tillämpning av de båda lagrummen är den finansiella leasingens likheter med avtalstyperna köp av lös egendom och hyra av fast egendom. Inom avtalstyperna är det framförallt avbetalningsköp och lokalhyra som utgör jämförelseobjekt, och finansiell leasing är möjligt att beskriva som något av en hybrid dem emellan. Doktrinen, som till övervägande del framhåller samma faktorer till stöd för

¹⁰⁹ Möller 1988, s 468 ff; Tuula, s 95 f.

¹¹⁰ Se exempelvis Möller 1988, s 441 eller Tuula, s 91 ff. Se även författarens essä inom ramen för kursen Kultursociologi (SOC 073): *Inträdesrätt i avtal om hyra av lös sak. Ett kultursociologiskt perspektiv på forskares val av studieobjekt inom det juridiska akademiska fältet*, s 7 ff. Essän är opublicerad men bör finnas tillgänglig via Sociologiska institutionen vid Lunds universitet.

¹¹¹ Se Millqvist 1986, s 291; Möller 1996, s 131; Tuula, s 95. Se även SOU 1994:120, s 178 samt SOU 2001:80, s 87.

¹¹² SOU 2001:80, s 87.

¹¹³ Se Möller 1996, s 130; Tuula, s 97. Se även Millqvist 1986, s 284 som dock hänvisar till gamla köplagen.

¹¹⁴ Se exempelvis Tuula, s 93 ff. Annorlunda Möller 1988, s 473 ff. Se vidare kapitel 4.2.1.

analogin, anger att likheter mellan avtalstyperna föreligger på inte endast ett funktionellt plan utan även sakrättsligt och säkerhetsmässigt. I funktionellt hänseende kan bland annat framhållas avtalstypernas likartade syfte.¹¹⁵ Den viktigaste likheten synes dock stå att finna i gäldenärens prestation. På samma sätt som vid avbetalningsköp och lokalhyra har den natura-presterande parten vid finansiell leasing, det vill säga leasegivaren, ett rent ekonomiskt intresse i avtalet. Gäldenärens prestation består främst i att betala vederlaget, och några personliga moment från dennes sida av större betydelse för leasegivaren förekommer inte.¹¹⁶ Vad gäller det sakrättsliga planet har leasegivaren i de flesta situationer separationsrätt till objektet, vilket medför en omedelbar återtaganderätt. Detta ger en viss säkerhet i objektet vartill kommer att leasingavgiften normalt betalas periodvis i förskott. Härigenom framstår framförallt likheterna med avbetalningsköp tydligt.¹¹⁷

Det finansiella leasingavtalets likheter med avbetalningsköp är som mest framträdande när leasetagaren är tänkt att bli ägare till objektet och därmed inte endast betalar för dess hyra. I denna situation framhåller Förmänsrättskommittén argumenten för inträdesrätt som speciellt starka.¹¹⁸ Samma allmänna konkursrättsliga skäl för inträdesrätt som vid avbetalningsköp och lokalhyra gör sig också gällande vid leasetagarens konkurs. Konkursboet kan ha behov av att åtminstone tillfälligt disponera över de tillgångar gäldenären haft till sitt förfogande, för att genom detta uppnå ett bättre ekonomiskt resultat. Med tillgång till objektet finns möjlighet för konkursförvaltaren att exempelvis färdigställa en lönsam order och på detta sätt erhålla ett ekonomiskt effektivt resultat, vilket i ett senare skede kommer borgenärerna till godo.¹¹⁹

Trots att likheterna mellan finansiella leasingavtal och avbetalningsköp respektive lokalhyra är stora finns det faktorer som talar emot en analogi. En skillnad mellan köp och leasing är att konkursboets inträde i det senare riskerar att bli ett tillfälligt arrangemang, i stället för som vid köp en troligen definitiv lösning på samma grunder som det tidigare avtalet med gäldenären. Detta innebär att det finansiella leasingavtalet helt ändrar karaktär, från att före konkursen ha varit ett finansieringsavtal, till att därefter snarare motsvara ett relativt kortvarigt hyresavtal. Med beaktande av omständigheternas likheter med dem vid lokalhyra finner dock varken Millqvist eller Möller att förhållandet bör hindra inträde.¹²⁰

De tydliga likheterna mellan finansiella leasingavtal och kreditavtal är också de en faktor som talar emot en inträdesrätt. Kreditavtal är inte möjliga för konkursboet att inträda i, utan konkursutbrottet innebär att krediten förfaller

¹¹⁵ Se kapitel 2.1.

¹¹⁶ Se SOU 2001:80, s 85 och 208.

¹¹⁷ Se Millqvist 1986, s 286 f; Möller 1988, s 472; Möller 1996, s 131; Tuula, s 93 och 97.

¹¹⁸ SOU 2001:80, s 87. I detta sammanhang bör dock observeras vad som i kapitel 2.2 redovisats om omklassificering av finansiella leasingavtal till avbetalningsköp.

¹¹⁹ Se Millqvist 1986, s 286 f.

¹²⁰ Millqvist 1986, s 288; Möller 1988, s 472 f.

för att därefter kunna göras gällande som fordran i konkursen. Millqvist framhåller dock att omständigheten inte bör påverka inträdes-frågan i någon nämnvärd omfattning. Detta anges bero på att inträdet vid finansiell leasing gäller nyttjanderätten till objektet och inte den kredit som leasegivaren beviljat gäldenären.¹²¹

Att det vid finansiella leasingavtal typiskt sett föreligger ett överlåtelseförbud för leasetagaren, både avseende objektet och nyttjanderätten enligt avtalet, är något som anknyter avtalstypen till den kategori avtal som inte är möjliga att inträda i. Avtalstidens varaktighet är också den av intresse i detta avseende. Som redovisats i kapitel 3.2 kommer detta sig av att avtalet i alla händelser kommer att upphöra vid konkursens avslutande, och att vissa av de allmänna konkursrättsliga skäl, som ovan omtalats, därmed inte fullt ut gör sig gällande.¹²² Förmånsrättskommittén framhåller dock att konkursboets inträdesrätt, trots dess tidsmässigt begränsade effekt, delvis redan är motiverad genom att konkursboet kan behöva utnyttja avtalet under konkursen.¹²³

Till stöd för att konkursboet skall kunna inträda i gäldenärens finansiella leasingavtal kan anföras att både Leasingutredningen och Förmånsrättskommittén i sina respektive slutbetänkanden har redovisat förslag på lagregler med just denna innebörd. Leasingutredningens regelförslag, som finns intaget i 20 – 22 §§ i den av utredningen föreslagna leasinglagen, medger leasegivaren rätt att begära att konkursboet inom skälig tid ger besked om det önskar inträda i avtalet. Vid konkursboets inträde blir leasegivarens fordringar massafordringar för tiden efter konkursbeslutet. Även om konkursboet inte inträder skall det vara skyldigt att erlægga avtalsenlig leasingavgift för den tid leasingobjektet utnyttjas. Väljer konkursboet att inte inträda får leasegivaren dessutom häva avtalet, återkräva objektet och göra stipulerat skadestånd gällande som konkursfordran. Att konkursboet väljer att inte inträda utgör i förslaget enda möjligheten för leasegivaren att, i konkurssituationen, häva leasingavtalet på grund av leasetagarens betalningsdröjsmål. Reglerna föreslås i sin helhet vara tvingande till konkursboets förmån.¹²⁴ Beträffande Förmånsrättskommittén utgör dess föreslagna reglering ett principförslag med i stort sett samma innehåll som reglerna om rätt till fullföljd i FRekL. Regleringen avses bli generellt tillämplig i fråga om avtalstyper, och föreslås införas i tredje kapitlet KonkL. I förslaget förlorar leasegivaren sin hävningsmöjlighet i och med konkursbeslutet. Leasegivaren medges dock rätt att inom skälig tid från begäran erhålla besked om konkursboet avser att inträda i avtalet, och får i annat fall häva avtalet. Konkursboet svarar efter inträdet med massan för avtalets fullgörande. Förslaget synes vidare innebära rätt för konkursboet att begränsa inträdet till viss tid, såvida detta inte medför betydande olägenhet för leasegivaren. Ett generellt undantag från rätten till

¹²¹ Millqvist 1986, s 291. Se även Tuula, s 23 not 22.

¹²² Se SOU 2001:80, s 85 och 208.

¹²³ SOU 2001:80, s 220.

¹²⁴ Se SOU 1994:120, s 425 samt s 428 ff.

inträde föreslås också föreligga i vissa fall, beroende på rättsförhållandets art. I fråga om konkursboets inträde på leasetagarsidan i finansiella leasingavtal anges dock inte att rättsförhållandets karaktär skulle kunna lägga hinder i vägen för inträdet. Specifikt för finansiella leasingavtal, tillsammans med kreditköp med återtagandeförbehåll, innebär förslaget att konkursboet för att undanröja motpartens hävningsrätt måste betala alla förfallna avgiftsposter. Denna specialregleringen motiveras utifrån de sakrättsliga förhållandena kring de båda avtalstyperna.¹²⁵

Som argument för konkursboets inträdesrätt framförs också vanligen utländsk rätt. Det finns härvid ett flertal nationella regleringar som i varierande grad kan anses ge stöd för inträdesrätten. Utifrån de studier som genomförts i ämnet skall här dock endast framhållas att det enligt både dansk och norsk rätt föreligger en rätt för konkursboet till inträde på leasetagarsidan i gäldenärens finansiella leasingavtal.¹²⁶

4.2 Inträdesrättens utformning

Utifrån förutsättningen att det finns en rätt för konkursboet att inträda på leasetagarsidan i gäldenärens finansiella leasingavtal kommer nedan att redovisas hur denna rätt kan vara utformad. Inledningsvis skall den grundläggande innebörden av konkursboets inträde att avhandlas. Därefter kommer tidpunkten för massaansvarets inträde att undersökas. Det därpå följande avsnittet rör partiellt inträde, vilket avser konkursboets möjlighet att från inträdet utelämna vissa delar av avtalsförhållandet. Till sist tas frågan upp huruvida inträdesrätten är att betrakta som dispositiv eller tvingande, vilket avgör leasegivarens möjlighet att via hävningsklausul för insolvensfallet påverka inträdesrätten. Som angivits i arbetets avgränsningar kommer däremot inte frågan om ett eventuellt nytt avtal mellan leasegivaren och konkursboet att behandlas.

4.2.1 Grundläggande förhållanden kring inträdesrätten

Den grundläggande regleringen av inträdesrätten sammanfaller för köp av lös egendom och hyra av fast egendom. I enlighet med vad som redovisats i kapitel 4.1.2 bör därmed 63§ KöpL och 12 kap 31§ JB analogvis kunna tillämpas så att konkursboet har möjlighet att genom inträde i gäldenärens finansiella leasingavtal fullt ut ersätta gäldenären som leasetagare i fråga om rättigheter och skyldigheter enligt avtalet. Inträdet innebär härvid att konkursboet svarar för erläggandet av leasingavgiften och att leasegivaren vid konkursboets avtalsbrott i full utsträckning kan göra avtalets påföljder gällande.¹²⁷ Viktigt att notera är också att konkursboet genom inträdet åtar sig att svara för värden av objektet i enlighet med avtalet. Detta anges av

¹²⁵ Se SOU 2001:80, s 218 ff.

¹²⁶ Se Möller 1996, s 163 och 170 f; SOU 1994:120, s 273 och 283.

¹²⁷ Se Möller 1996, s 131 f samt SOU 2001:80, s 95 f.

Förmånsrättskommittén följa av reglerna för lokalhyra, och får betydelse bland annat i samband med diskussionen om partiellt inträde i kapitel 4.2.3.¹²⁸

Den tid som konkursboet har till sitt förfogande att avgöra om inträdesrätten skall utnyttjas är enligt 63§ KöpL *skälig tid* och enligt 12 kap 31§ JB *en månad*, båda efter anfodran från säljaren respektive hyresvärden. Möller hävdar här skälig tid som den period som är lämplig vid finansiella leasingavtal, men anger inget skäl till sitt ställningstagande.¹²⁹ Förmånsrättskommittén förespråkar, liksom Leasingutredningen, i sitt principförslag skälig tid.¹³⁰ Leasingutredningen framhåller att eftersom inträdet kan innebära ett omfattande ekonomiskt åtagande för konkursboet samtidigt som leasegivaren har intresse av att få besked så snart som möjligt, bör tiden normalt ligga mellan några dagar och en månad. Om besked inte ges inom denna tid har leasegivaren möjlighet att häva avtalet och kräva skadestånd som konkursfordran.¹³¹

Möller anger att konkursboet vid finansiell leasing skall fullgöra sina skyldigheter efter inträdet med massan.¹³² Detta bör följa av att detsamma gäller för både köp av lös egendom och hyra av fast egendom, enligt 63§ KöpL respektive 12 kap 31§ JB. Eftersom reglerna för lokalhyra inte i något fall ger stöd för att leasegivaren skall kunna kräva både massaansvar och säkerhet, bör detta i normalfallet heller inte kunna ske.¹³³ I den situationen att leasingobjektet i sig inte utgör tillräcklig säkerhet för återstående avgiftskrav, och det därtill finns en uppenbar risk för att konkursboet inte skall ha förmåga att fullgöra avtalsenligt, förklarar dock Möller att det skulle kunna finnas en rätt för leasegivaren att kräva säkerhet i enlighet med 63§ andra stycket KöpL.¹³⁴ Detta bör dock anses som osäkert. Den tidpunkt från och med vilken massaansvar föreligger kommer att redovisas i kapitel 4.2.3.

Genom inträdet säkras konkursboet tillgången till leasingobjektet under den pågående konkursen. En praktiskt viktig fråga är härvid om möjligheten att nyttja objektet även gäller överlåtelse av nyttjanderätten i samband med en fullständig verksamhetsöverlåtelse. Som omnämns i kapitel 3.1.2 kan detta många gånger vara det viktigaste skälet till att inträda. Möller jämför situationen bland annat med den vid hyra av fast egendom, där det i vissa fall finns en tvingande rätt att överlåta hyresrätten, och förespråkar en analog tillämpning av reglerna vid finansiella leasingavtal.¹³⁵ Förmånsrättskommittén synes dock utgå från att ett överlåtelseförbud kommer att

¹²⁸ SOU 2001:80, s 95 f.

¹²⁹ Möller 1996, s 131.

¹³⁰ SOU 2001:80, s 225; SOU 1994:120, s 430.

¹³¹ Se SOU 1994:120, s 430.

¹³² Möller 1996, s 131.

¹³³ Se Möller 1996, s 131.

¹³⁴ Möller 1996, s 131.

¹³⁵ Möller 1988, s 480 ff.

innebära att rätten enligt avtalet inte kan överlåtas, och Tuula redovisar att en överlåtelse bör innebära massaansvar för konkursboet.¹³⁶

En intressant och svårlöst fråga som rör grunderna för inträdesrättens funktion är om, och i så fall i vilken utsträckning, konkursboet genom inträdet blir ansvarigt för fel i de prestationer gäldenären utfört före konkursen. Frågan bör dock aldrig komma att bli aktuell i denna form vid inträde på leasetagarsidan i finansiella leasingavtal, framförallt på grund av att gäldenären inte presterar i natura.¹³⁷ Därav hänvisas angående detta principiellt viktiga spörsmål endast till Förmånsrättskommitténs slutbetänkande.¹³⁸

Leasetagarens konkurs kan komma att inträffa antingen före eller efter avlämnandet av leasingobjektet. Utifrån förutsättningen att det rimligtvis är vanligare att konkursen inträffar efter avlämnandet, har denna situation tagits som utgångspunkt ovan. Det är också denna situation doktrinen främst inriktat sig på.¹³⁹ I de fall konkursen trots allt inträffat före avlämnandet av objektet blir frågan i vilken mån detta kommer att inverka på konkursboets möjlighet att inträda i det finansiella leasingavtalet. För lokalhyresavtal gäller, som omtalats i kapitel 3.2.2, att gäldenären måste ha tillträtt lokalen före konkursen för att inträde på det sättet som ovan redovisats skall kunna ske. Om konkursen inträffat före tillträdet måste konkursboet, enligt 12 kap 31§ andra stycket JB, ställa säkerhet för fullgörelsen av avtalet och säkerheten skall härvid vara sådan att hyresvärden skäligen skall kunna nöja sig. Möller anför dock att reglerna inte är lämpliga för analog tillämpning vid finansiell leasing. Detta skall följa av att ställandet av säkerhet vid lokalhyra är konkursboets enda åtagande för att garantera fullgörelsen, och att något massaansvar inte blir aktuellt. Några sakskalet till att frånga den gängse ordningen med massaansvar som huvudsaklig garant finns enligt Möller inte, och han ställer sig därför frågande till reglernas lämplighet som utgångspunkt för analogier. Möller medger att konkursboets intresse av att inträda i avtalet i och för sig minskas av att ”tillträde” ännu inte skett, men framhåller att detta inte gäller i så stor utsträckning att konkursboet bör tvingas ställa säkerhet. I stället bör massaansvaret i kombination med att leasingavgifterna erläggs i förskott och att leasegivaren fortfarande har separationsrätt till objektet vara säkerhetsmässigt tillräckligt.¹⁴⁰ Mot detta är möjligt att anföras att det i avsaknad av stöd från annan reglering knappast är möjligt att vid finansiell leasing frånga den bedömning lagstiftaren gjort avseende en så pass närliggande avtalstyp som lokalhyra.¹⁴¹

4.2.2 Tidpunkten för massaansvarets inträde och

¹³⁶ SOU 2001:80, s 85; Tuula, s 106.

¹³⁷ Jämför dock kapitel 4.2.3 där partiellt inträde diskuteras. Frågorna bör kunna uppfattas som jämförbara, och skillnaden ligger främst i slaget av prestation.

¹³⁸ SOU 2001:80, s 96 ff.

¹³⁹ Se t ex Möller 1996, s 129 f.

¹⁴⁰ Möller 1988, s 473 ff.

¹⁴¹ Bedömningen antyds även av Möller själv.

konkursboets ansvar för faktiskt nyttjande

Konkursboet inträder i gäldenärens avtal genom att, inom den tidsfrist som redovisats under föregående rubrik, meddela motparten härom. Det kan härvid diskuteras från och med vilken tidpunkt som det vidhängande massaansvaret skall anses gälla. Som Möller anger skall massaansvaret räknas tidigast från konkursbeslutet och senast från tiden för inträdesförklaringen.¹⁴² Det kan också noteras att både Leasingutredningen och Förmånsrättskommittén i sina respektive förslag har gjort bedömningen att massaansvaret, efter en inträdesförklaring inom tidsfristen, bör räknas från och med konkursbeslutet.¹⁴³ Efter en ändring av 12 kap 31§ JB har reglerna för konkursboets ansvar för nyttjande av lokal utan att först ha inträtt i hyresavtalet preciserats, och det framgår numera av lagen att konkursboets ansvar i denna situation gäller från konkursbeslutet.¹⁴⁴ Det bör vara möjligt att förutsätta att denna tidpunkt även är möjlig att tillämpa avseende finansiella leasingavtal.

En anknytande fråga är om konkursboet genom sitt agerande kan ådra sig massaansvar på annat sätt än genom en uttrycklig inträdesförklaring. Möller tar här upp situationen att konkursboet använder sig av leasingobjektet utan att först meddela leasegivaren, något som aktualiserar regler för vad han benämner *konkludent inträde*.¹⁴⁵ Termen synes främst åsyfta att konkursboet ådrar sig massaansvar för nyttjandet, och övrig doktrin samt utredningar använder sig vanligen av beteckningar av typen *konkursboets ansvar för faktiskt nyttjande*.¹⁴⁶

Vid köp gäller, enligt 63§ fjärde och femte stycket KöpL, att om motparten överlämnar en icke betald vara efter konkursbeslutet skall konkursboet antingen återlämna denna eller ställa fullgod säkerhet för betalningen. Är dessa alternativ inte möjliga skall konkursboet anses ha inträtt i avtalet.¹⁴⁷ Motsvarande bör, enligt Förmånsrättskommittén, gälla den i KöpL oreglerade situationen att motparten har betalt en vara i förskott, varvid vilka medel som helst skall duga som återbäring.¹⁴⁸ Härtill kommer stadgandet i 7 kap 23§ KonkL vilket innebär att motparten har separationsrätt till betalningen oavsett om pengarna har hållits åtskilda eller inte.¹⁴⁹

Vad gäller hyra av fast egendom skiljer sig reglernas utformning väsentligt från köpfallet. Som redovisats i kapitel 3.2.2 får hyresvärden vid lokalhyra säga upp avtalet vid hyresgästens konkurs, såvida inte konkursboet önskar utnyttja sin inträdesrätt. Om konkursboet avstår från att inträda och

¹⁴² Möller 1996, s 132.

¹⁴³ SOU 1994:120, s 429; SOU 2001:80, s 224.

¹⁴⁴ Lag (2003:530) om ändring i jordabalken. Se vidare

¹⁴⁵ Möller 1988, s 486 ff.

¹⁴⁶ Se t ex Möller 1996, s 132 ff, SOU 2001:80, s 100 eller Tuula, s 100. Jämför dock Tuula, s 105 som i sammanfattningen övergår till att använda termen *konkludent inträde*.

¹⁴⁷ Se Möller 1996, s 132.

¹⁴⁸ SOU 2001:80, s 101.

¹⁴⁹ Se Walin m fl, s 610 samt SOU 2001:80, s 101.

hyresvärden säger upp avtalet upphör detta dock inte genast utan endast efter uppsägningstid. Härvid har hyresvärden möjlighet att, genom att uppmana konkursboet att ställa lokalen till förfogande, tvinga konkursboet att välja mellan att kvarstanna i lokalen och påta sig massaansvar eller att lämna den.

Tidigare har NJA 1993 s 13 av flera bedömare ansetts medföra att konkursboet varit ansvarigt med massan för uppsägningstidens hyresfordringar.¹⁵⁰ Målet gällde skadeståndsskyldighet för en underhyresgäst som kvarstannat efter det att hyresavtalet för lokalerna upphört utan någon överenskommelse eller något nytt avtal med hyresvärden. Genom att olovligen ha nyttjat lokalerna, utan att erlagga ersättning därför, ådrog sig underhyresgästen skadeståndsskyldighet för den tid lokalerna använts enligt 2 kap 4§ SkL. Förmånsrättskommittén anger dock att det numera gäller, enligt NJA 1999 s 617, att hyran för denna tid är en konkursfordran.¹⁵¹ HD slog genom domen fast att passivitet inte är tillräckligt för att konkursboet skall bli massaansvarigt för hyresfordringar och att något skadeståndsansvar för obehörig vinst inte heller är aktuellt.¹⁵² Detta innebär att konkursboet under uppsägningstiden kan använda sig av hyrda lokaler utan att detta resulterar i något annat än en konkursfordran. Denna fordran har dock tidigare kunnat vara förenad med förmånsrätt enligt 5§ FRL, i de fall denna rätt inte behövt ianspråkats för hyresgästens skulder för hyrestiden. Denna förmånsrätt har dock numera avskaffats.¹⁵³ Förmånsrättskommittén framhåller att en följd av domen också är att konkursförvaltare inte längre kan betala hyran som massaskuld i efterskott eftersom detta skulle kunna medföra skadeståndsskyldighet gentemot konkursborgenärerna. Förfarandet har tidigare ansetts vara god sed vid konkursförvaltning för de fall att annars sedvanlig förskottsbetalning av hyran inte skett.¹⁵⁴

Något som kan vara viktigt att hålla i minnet är att den ovan redovisade situationen endast rör fall där hyresvärden utnyttjat sin uppsägningsrätt. Denna behandlas i doktrinen vanligen tillsammans med fallet att varken konkursförvaltaren eller hyresvärden agerat efter konkursbeslutet, och att konkursboet därmed kvarblivit i lokalerna utan att ha varit i kontakt med hyresvärden angående betalningen av hyresfordringarna. I praktiken skiljer sig fallen dock inte åt eftersom NJA 1999 s 617 täcker in också denna situation. Konkursboet har som redovisats befunnits inte kunna bindas genom sin passivitet, med följderna att hyresfordringarna kommer att utgöra konkursfordringar.

Genom att det, i samband med att förmånsrätten för hyresfordringar avskaffades, infördes en möjlighet för hyresvärden att tvinga konkursboet att välja mellan att kvarstanna i den uppsagda lokalen och därvid påta sig

¹⁵⁰ Se Tuula, s 100 f.

¹⁵¹ SOU 2001:80, s 102.

¹⁵² Se SOU 2001:80, s 102 samt Tuula, s 101 och 109.

¹⁵³ Lag (2003:535) om ändring i förmånsrättslagen (1970:979).

¹⁵⁴ Se SOU 2001:80, s 102.

massaansvar eller att ställa lokalen till hyresvärdens förfogande, har situationen vid konkursboets nyttjande av lokal utan att dessförinnan ha inträtt i avtalet förändrats. Tidigare kunde konkursboet, trots hyresvärdens uppmaning att ställa lokalen till förfogande, kvarstanna i lokalen under uppsägningstiden utan att bli massaansvarigt. Hyresvärden hade härvid möjlighet att göra hyresfordringarna gällande endast som konkursfordringar. Dessa kunde i och för sig vara förenade med förmånsrätt för tre månader enligt den nu upphävda 5§ första stycket första punkten FRL. Den förmånsrättsberättigade tiden tenderade dock att ofta ha behövt ianspråk tas redan för hyresgästens skulder under hyrestiden. Detta medförde att hyresvärden sällan kom att få sina fordringar täckta, trots förmånsrätten.¹⁵⁵ Numera har dock, genom ändringarna i 12 kap 31§ JB, hyresvärden möjlighet att slippa ha konkursboet kvarstannande i lokalen i princip utan motprestation. Som redovisats ovan kan hyresvärden rikta en uppmaning till konkursboet som därefter har en månad på sig att antingen ställa lokalen till hyresvärdens förfogande eller bli massaansvarigt. Det bör visserligen tilläggas att den månad konkursboet har till sitt förfogande att ställa lokalen till hyresvärdens förfogande knappast bör komma att bli ersatt om konkursboet inte önskar inträda i avtalet, vartill kommer den avskaffade förmånsrätten för hyresfordringar. I propositionen till ändringarna framhålls dock att de förändrade reglerna sammantaget innebär att hyresvärdens hyresfordringar i större utsträckning än tidigare kommer att utgöra fordringar på konkursboet.¹⁵⁶

Vad som gäller vid konkursboets nyttjande av leasingobjektet, utan att först ha inträtt i det finansiella leasingavtalet, kommer att bero på bedömningen av vilken analogikälla som bör användas. Förmånsrättskommittén, som i detta sammanhang inte behandlar finansiell leasing, anför att samma regler skulle kunna gälla operationell leasing som för lokalhyra, men att leasegivaren inte bör behöva invänta skälig uppsägningstid när konkursboet inte begär fullföljd eller ställer leasingobjektet till leasegivarens förfogande.¹⁵⁷ I Förmånsrättskommitténs principförslag läggs dock köplagens regler till grund för vad som generellt skall gälla vid konkursboets nyttjande utan att först ha inträtt i avtalet, och några specifika regler för finansiell leasing anges inte.¹⁵⁸ Tuula redovisar bedömningen att konkursboet bör vara skyldigt att erlägga avgifter till leasegivaren för nyttjande av leasingobjektet, från konkursbeslutet fram tills konkursboets inträdesförklaring. Avgörande för ersättningskyldigheten anges vara det faktiska nyttjandet av objektet. Också konkursboets passivitet och förfogande över objektet genom försäljning skall resultera i massaansvar. Tuulas slutsatser bygger härvid i sin helhet på en analog tillämpning av 63§ fjärde och femte stycket KöpL, och hon stöder sig framförallt på de generella kontraktsrättsliga principer som därigenom kommer till uttryck. Specifikt för leasingfallet anges i argumentationen tanken vara att inte

¹⁵⁵ Se SOU 2001:80, s 105 f samt prop 2002/03:49, s 102 ff.

¹⁵⁶ Prop 2002/03:49, s 104 f.

¹⁵⁷ SOU 2001:80, s 102.

¹⁵⁸ SOU 2001:80, s 230 f.

någon skall kunna nyttja eller tillgodogöra sig värdet av en upplåtares egendom enbart på den grunden att avtal inte ingåtts för den avsedda tidsperioden.¹⁵⁹ Det bör i sammanhanget dock observeras att varken Förmånsrättskommittén eller Tuula vid sina respektive bedömningar kunnat ta hänsyn till de förändrade reglerna kring hyra av fast egendom.

Att, som Tuula, lägga köplagens regler till grund för en analogi vid finansiella leasingavtal kan av flera skäl förespråkas. Den finansiella leasingens likheter med avbetalningsköpet utgör härvid utgångspunkten. Ett viktigt skäl är också att Förmånsrättskommittén valt att utforma sitt principförslag enligt detta mönster. Därtill kan fogas de kontraktsrättsliga principer som kommer till uttryck genom köplagens regler. Tidigare har också kunnat anföras att reglerna för hyra av fast egendom varit mindre lämpliga som analogikälla. Om de regler som fram till förste januari 2004 gällde för konkursboets nyttjande av lokal tillämpades analogt vid finansiell leasing, skulle leasegivaren erhålla endast en konkursfordran för objektets nyttjande under tiden från konkursbeslutet fram till betänketidens slut. Därtill skulle också nyttjandet under uppsägningstiden ersättas med en konkursfordran. Sammantaget skulle detta innebära att konkursboet skulle kunna fortsätta att nyttja leasingobjektet utan att inträda i avtalet under förhållandevis lång tid, och att leasegivaren härför endast skulle erhålla en konkursfordran.

Efter den ovan redovisade ändringen av reglerna för konkursboets nyttjande av lokal utan att först ha inträtt i avtalet, framstår en analogi från köplagen som mindre lämplig. Utgångspunkten vid förändringen av dessa regler var Förmånsrättskommitténs principförslag. Detta förslag innebar bland annat att konkursboet automatiskt blev betalningsansvarigt när lokalen inte senast 7 dagar efter konkursbeslutet hade ställts till hyresvärdens förfogande.¹⁶⁰ Det förslag som kan återfinnas i propositionen¹⁶¹, och som antogs av riksdagen, är baserat på Förmånsrättskommitténs förslag, men är förändrat i två avseenden. För det första har konkursboets betänketid förlängts från 7 dagar till en månad. Den andra förändringen består i att betänketiden räknas från hyresvärdens uppmaning, i stället för från konkursbeslutet. Denna senare förändring gjordes för att undvika att konkursboet blev bundet redan genom sin passivitet. I propositionen anføres att det kan vara svårt för konkursboet att inom en begränsad tid få tillgång till den information som behövs för att ta ställning till om lokalen skall behållas. Detta anges i vissa fall kunna resultera i att konkursboet blir ansvarigt för hyran utan att förvaltaren haft tillräckliga och rimliga möjligheter att påverka situationen.¹⁶² Dessa förhållanden bör kunna anses föreligga även avseende konkursboets inträde i finansiella leasingavtal. Även i denna situation har förvaltaren att göra en bedömning av om en tillgång skall behållas, en

¹⁵⁹ Se Tuula, s 105.

¹⁶⁰ Se SOU 2001:80, s 230 f.

¹⁶¹ Prop 2002/03:49 *Nya förmånsrättsregler*.

¹⁶² Prop 2002/03:49, s 103 f.

bedömning som riskerar att utföras under knapp tillgång på både tid och information.¹⁶³

Det synes av vad som redovisats i föregående stycke lämpligare att använda reglerna för hyra av fast egendom i 12 kap 31§ JB som analogikälla vid finansiella leasingavtal än köplagens regler. En analog tillämpning av jordabalkens regler vid finansiell leasing bör innebära att leasingavgiften fram till ett eventuellt inträde samt under uppsägningstiden utgör en konkursfordran, samt att leasegivaren har möjlighet att uppmana konkursboet att återlämna leasingobjektet. Om konkursboet inte gör detta inom en månad ansvarar konkursboet för leasingavgiften från konkursbeslutet till dess leasingobjektet återlämnas. Till skillnad från vad som blivit fallet om köplagens regler använts som analogikälla, kommer härvid det faktiska nyttjandet inte att påverka betalningsansvaret.

4.2.3 Partiellt inträde

I kapitel 4.2.1 angavs att konkursboet i syfte att förhindra leasegivarens hävning kan inträda i det finansiella leasingavtalet, och att detta utifrån en analog tillämpning av 63§ KöpL och 12 kap 31§ JB innebär att konkursboet fullt ut ersätter gäldenären som leasetagare i fråga om rättigheter och skyldigheter. Det redovisades därvid också att detta medför att konkursboet svarar framförallt för erläggandet av leasingavgiften men även för övriga skyldigheter enligt avtalet, exempelvis vården av leasingobjektet. Konkursboet är för fullgörandet av sina åtaganden ansvarigt med massan från och med någon tidpunkt inom det intervall som redovisats i föregående kapitel. Dessa omständigheter kan synas medföra att i de fall leasetagaren före konkursen kommit i dröjsmål med leasingavgiften, får leasegivaren trots inträdet endast en konkursfordran härför. Så torde emellertid inte vara fallet efter NJA 1989 s 206.¹⁶⁴ Genom domen slogs fast att hyresrätten till en lokal kan förverkas under hyresgästens konkurs på grund av att hyra inte erlagts före konkursen, oaktat att konkursboet förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden. Förhållandet uttrycks vanligen som att partiellt inträde inte är möjligt i lokalhyresavtal. Detta innebär att konkursboet för att ett inträde i ett lokalhyresavtal skall få hävningsförhindrande verkan är tvunget att åta sig ansvar för inte endast framtida hyra utan också för de hyresskulder som uppkommit i förfluten tid.¹⁶⁵ Motsvarande förefaller också kunna antas gälla i fråga om vården av lokalen samt sådan skadeståndsskyldighet som härrör från bristande vård.¹⁶⁶

Både i doktrin och utredningar har framförts bedömningen att vad som gäller för lokalhyra bör kunna anses gälla även övriga nyttjanderättsavtal,

¹⁶³ Se SOU 1994:120, s 430.

¹⁶⁴ Se Möller 1996, s 132, SOU 2001:80, s 96 samt Tuula, s 105 f.

¹⁶⁵ Se Håstad 1999, s 409. Håstad framför här också stark kritik mot att domen baserats på JB och dess förarbeten i stället för på en övergripande princip.

¹⁶⁶ Se SOU 2001:80, s 95.

däribland finansiella leasingavtal.¹⁶⁷ Därmed skulle leasegivaren, i de fall leasetagaren före konkursen kommit i dröjsmål med leasingavgiften eller misskött sin vårdplikt, kunna häva avtalet trots konkursboets inträde. Genom att frivilligt åta sig att ansvara också för dessa tidigare brister kan dock hävningen förhindras.¹⁶⁸

Förmånsrättskommittén har i sitt principförslag valt att reglera inträdesrätten i finansiella leasingavtal enligt denna modell. Enligt förslaget skall konkursboets inträde medföra en skyldighet för detta att utge vederlag för de avtalsenliga prestationer motparten fullgör. Härvid anges vederlaget i fråga om finansiell leasing avse inte en betalning för en viss tids nyttjande av objektet utan, i likhet med avbetalningsköp, en betalning för äganderätten. Genom att leasegivaren har separationsrätt till leasingobjektet fram tills hela betalningen har erlagts, kan konkursboet inte sägas ha fullgjort någon prestation innan alla leasingavgifter är betalda. Detta anges sammanfattningsvis medföra att de sakrättsliga reglerna ges fullt genomslag i förslaget och att konkursboet vid finansiella leasingavtal måste betala alla förfallna poster för att undanröja motpartens hävningsrätt.¹⁶⁹

4.2.4 Dispositiv eller tvingande inträdesrätt

Tidigare har, under rubriken *Inträdesrättens utformning*, redovisats att kapitlet vilar på förutsättningen att det finns en rätt för konkursboet att inträda på leasetagarsidan i finansiella leasingavtal. Därtill har i kapitel 2.1 angivits att det i finansiella leasingavtal vanligen finns intaget en klausul som innebär att avtalet förfaller eller kan hävas vid leasetagarens konkurs. I det fall att konkursboet önskar använda sig av sin inträdesrätt kommer denna sålunda att kollidera med leasegivarens rätt att häva avtalet med anledning av konkursen. Frågan om vilkendera rätten som skall ges företräde uttrycks oftast i termer av huruvida konkursboets inträdesrätt är att anse som dispositiv eller tvingande. Som anmärkts i kapitel 1.1 är det i denna situation som motsättningarna mellan ett konkursrättsligt och ett kontraktsrättsligt synsätt blir som mest framträdande. Liksom i fråga om tidigare redovisade delar av konkursboets inträdesrätt i finansiella leasingavtal är utgångspunkten här att reglerna för antingen hyra av lokal eller avbetalningsköp, eller dessa regler i förening, kan tillämpas analogt.

Vid avtal om hyra av lokal är konkursboets rätt till inträde tvingande enligt 12 kap 1§ femte stycket JB. Lagrummet är dock tillämpligt även i fråga om hyresgästens, eller dennes rättsinnehavares, rättigheter i övrigt såvida inget annat angivits i lagen. Den tvingande rätten följer dessutom av överväganden och hänsyn som är specifika för avtal om hyra av fast egendom.¹⁷⁰ Mot denna bakgrund ter sig en analog tillämpning av reglerna

¹⁶⁷ Se Håstad 1999, s 410; Möller 1996, s 132; SOU 1994:120, s 179; SOU 2001:80, s 96; Tuula, s 105 f.

¹⁶⁸ Se Möller 1996, s 132.

¹⁶⁹ SOU 2001:80, s 223 f.

¹⁷⁰ Se Möller 1996, s 137.

på finansiella leasingavtal betänklig, vilket också är den gängse uppfattningen både inom doktrinen och i utredningarna.¹⁷¹

Kvar som analogikälla står således endast reglerna i 63§ KöpL, och bedömningen av vad som kan anses gälla för finansiell leasing bör komma att följa av huruvida inträdesrätten i avtal om avbetalningsköp är att uppfatta som dispositiv eller tvingande. Hur köplagens regler skall uppfattas är dock en omdiskuterad fråga. Varken i förarbetena till den nuvarande eller den äldre köplagen ges någon större ledning; tvärtom lämnar lagrådet i de senare förarbetena uttryckligen frågan öppen.¹⁷² Inte heller har frågan lösts genom praxis.¹⁷³ I doktrinen är lösningen omstridd och goda skäl har framförts för båda uppfattningarna. För en argumentation för att reglerna skall anses dispositiva kan man med fördel vända sig till Hellner.¹⁷⁴ Det mest utförliga resonemanget står dock att finna hos Möller som uttömmande väger skälen för och emot en tvingande inträdesrätt.¹⁷⁵

Sammanfattningsvis kan sägas att det är oklart om konkursboets inträdesrätt i avtal om köp av lös egendom är av dispositiv eller tvingande karaktär. Här kan endast konstateras att oavsett utfallet bör inträdesrätten i finansiella leasingavtal, i brist på andra analogikällor, följa köplagens lösning. Det kan slutligen också nämnas att konkursboet i Förmånsrättskommitténs principförslag har givits en tvingande inträdesrätt, både i gäldenärens avbetalningsköp och finansiella leasingavtal.¹⁷⁶

¹⁷¹ Se Möller 1996, s 137; SOU 1994:120, s 183 f; SOU 2001:80, s 87; Tuula, s 98.

¹⁷² Prop 1988/89:76, s 232 f.

¹⁷³ Se Möller 1996, s 136 samt Tuula, s 67.

¹⁷⁴ Hellner 1993, s 90 f.

¹⁷⁵ Möller 1996, s 137 ff.

¹⁷⁶ SOU 2001:80, s 222.

5 Analys

Finansiell leasing är en vanligt förekommande och samhällsekonomiskt viktig form av finansiering av vissa typer av lös egendom. Inom begreppet ryms visserligen flera olika leasingformer, men endast huvudformen har beaktats i arbetet. Den finansiella leasingen är som avtalstyp reglerad i svensk rätt, vilket har bidragit till att standardavtal är vanliga. Standardavtalen reglerar vanligen avtalsformens huvudspörsmål på ett likartat sätt. Avseende huvudformen, i arbetet illustrerat av indirekt finansiell leasing, är tre parter inblandade i de olika stegen som leder fram till avtalets åsyftade utseende. Efter de initiala kontakterna, där bland annat kontrakten förhandlas, köper leasegivaren objektet av leverantören. Den senare levererar därefter leasingobjektet direkt till leasetagaren. Det är emellertid endast leasegivaren och leasetagaren som är parter i själva leasingavtalet. Detta är under en basperiod, omfattande objektets ekonomiska livslängd, i princip ouppsägbart för båda parter. Efter basperiodens slut kan leasetagaren normalt förlänga avtalet till kraftigt reducerad avgift eller köpa ut objektet. Normalt gäller för finansiella leasingavtal att leasingavgiften betalas i förskott, att leasetagaren är förbjuden att överlåta vare sig nyttjanderätten enligt avtalet eller äganderätten till objektet samt att leasetagarens dokumenterade obestånd medger leasegivaren rätt att häva avtalet.

Vid leasetagarens konkurs kan dennes konkursbo vara intresserat av att inträda i det finansiella leasingavtalet. Detta intresse kan grunda sig dels på viljan att ha tillgång till leasingobjektet för produktionsändamål under pågående konkurs och dels på en förhoppning att kunna sälja verksamheten som en "going concern". I det senare fallet förutsätter konkursförvaltaren att en sammanhållen och fortlöpande verksamhet betingar ett högre pris än de uppstyckade tillgångarna. I båda fallen sker inträdet för att säkra tillgången till leasingobjektet, vilket kan vara av stor vikt för den fortsatta driften av verksamheten och potentiellt även svårt att ersätta. Härvid framträder den starka kopplingen mellan de sakrättsliga reglerna för finansiella leasingavtal och konkursboets behov av inträde.

Utgångspunkten vid leasetagarens konkurs är att leasegivaren är sakrättsligt skyddad gentemot konkursborgenärerna. Detta innebär att leasegivaren i normalfallet genom sin separationsrätt förhindrar att leasingobjektet kommer att ingå i konkursmassan och att konkursboet berövas tillgången till detsamma. Det finns dock ett antal situationer där detta riskerar att inte bli fallet.

I den första situationen som skall uppmärksammas är det leasingobjektets omfattning som är problematisk. Även i fallet att objektet inledningsvis varit väldokumenterat finns risken att svårigheter uppstår när detta skall preciseras i en konkurssituation. Bevisbördan för leasingobjektets omfattning bör härvid komma att åligga leasegivaren. Det synes dock främst

vara enskilda detaljer och inte objektet som helhet som kan komma att falla utanför leasegivarens separationsrätt.

En andra situation är den att leasegivaren inte kan göra sin separationsrätt gällande på grund av att specialitetsprincipens krav inte är uppfyllda. Härvid torde det framförallt vara kravet på att objektet skall vara identifierbart som kan komma att aktualiseras. Detta rör fall där leasetagaren, trots uttryckligt förbud däremot, förfogat över objektet så att annan egendom trätt i dess ställe. Om surrogatet hållits åtskilt från leasetagarens egendom torde leasegivarens separationsrätt stå sig. Om sammanblandning skett synes leasegivarens möjligheter att separera däremot vara betydligt lägre. Även om det i vissa fall skulle kunna finnas en sådan möjlighet, är utgångspunkten att separationsrätt inte längre finns. Gällande rätt får dock anses oklar.

I en tredje situation riskerar leasegivarens separationsrätt att inte kunna göras gällande på grund av leasingobjektets klassificering som något annat än lös egendom. I fråga om klassificering som industritillbehör bör i normalfallet inga svårigheter uppkomma. Däremot synes leasegivarens separationsrätt kunna gå förlorad i samband med att det tillförs leasetagarens egna byggnad eller fastighet.

Den sista situationen som skall tas upp här är den att leasingavtalet omtolkas till ett avtal om avbetalningsköp. Vid klassificeringen av ett avtal som antingen finansiell leasing eller avbetalningsköp är partsavsikten att anse som den avgörande faktorn. Avseende hur partsavsikten skall utrönas finns två principiellt skilda ståndpunkter, och vilken av dem som är giltig synes oklart. Enligt den ena ståndpunkten är det gränsen mellan en köpoption och en automatisk äganderättsövergång som avgör tillhörigheten till endera avtalstypen, medan den andra ståndpunkten framhåller en helhetsbedömning som det korrekta bedömningsunderlaget. Vad som däremot framstår som klart är att finansiella leasingavtal utan någon option, eller med enbart en förlängningsoption för leasetagaren, inte är att anse som avbetalningsköp. Avtal som innehåller en automatisk äganderättsövergång är däremot att klassificera som sådant. Vad följderna av en omtolkning av det finansiella leasingavtalet till ett avtal om avbetalningsköp blir i sak-rättsligt och inträdesmässigt hänseende är frågor som ligger utanför arbetets ramar. Något som däremot kan konstateras är att reglerna för finansiella leasingavtal inte längre kommer att vara tillämpliga på avtalet.

I uppräknade situationer kan, eventuellt med undantag för omtolkningsfallet, leasegivaren ha förlorat möjligheten att göra sin separationsrätt gällande avseende hela, eller delar av, leasingobjektet. Skulle detta vara för handen saknar konkursboet anledning att inträda i det finansiella leasingavtalet, åtminstone i de fall hela objektet är omfattat. Konkursförvaltaren bör i denna situation kunna besluta om användandet av leasingobjektet utan att ett kontraktsförhållande med leasegivaren föreligger. Därtill kan objektet utan hinder ingå i en fullständig överlåtelse av verksamheten. Om leasegivaren däremot har en bibehållen separationsrätt kommer leasingobjektet

att befinna sig utanför konkursförvaltarens kontroll, eftersom detta inte kommer att ingå i konkursmassan. Inträdesrätten kan härvid utgöra ett sätt för konkursboet att erhålla tillgång till leasingobjektet, vilket i förlängningen kan leda till ökad utdelning för borgenärskollektivet samt eventuellt också till att verksamheten kan hållas samman.

Med den första av arbetets frågeställningar i åtanke skall fokus förflyttas till frågan om det finns en inträdesrätt för konkursboet på leasetagarsidan i gäldenärens finansiella leasingavtal. Stöd saknas från lag eller praxis men ett flertal faktorer talar för att en sådan rätt kan antas föreligga. Grunden för detta antagande utgörs av möjligheten att på finansiella leasingavtal analogt tillämpa reglerna om inträdesrätt i avtal om köp av lös egendom respektive hyra av fast egendom. Finansiella leasingavtal kan konstateras uppvisa tydliga likheter med framförallt avbetalningsköp och lokalhyresavtal. I fråga om avbetalningsköp finns framträdande likheter på både det sakrättsliga och det säkerhetsmässiga planet, men också i kreditgivningshänseende. Därtill är likheterna stora avseende parternas prestationer. Hur liten skillnaden i många avseenden är, illustreras effektivt av gränsdragningsproblematiken avtalstyperna emellan. Vad gäller avtal om lokalhyra finns också här påtagliga likheter med finansiella leasingavtal. Även om egendomstypen skiljer dem åt, rör det sig i båda fallen om upplåtelse genom hyra, vilket bland annat innebär sakrättsliga och säkerhetsmässiga likheter. De särdrag som avtal om hyra av fast egendom kan uppvisa i förhållande till finansiell leasing föreligger vid lokalhyra inte i samma utsträckning som vid bostadshyra. De allmänna konkursrättsliga skäl som talar för en inträdesrätt vid avbetalningsköp och lokalhyra bör kunna förutsättas även i fråga om finansiell leasing. I doktrinen ges ett samstämmigt stöd för att reglerna är analogt tillämpliga på finansiella leasingavtal, och sådana faktorer som har kunnat anses tala däremot har förklarats väga lätt i sammanhanget. Stöd erhålls även i de utredningar som behandlat ämnet. Dessutom kan i båda dessa återfinnas förslag på reglering där konkursboet medges en inträdesrätt i finansiella leasingavtal. Ytterligare en faktor som talar för en inträdesrätt är att det i andra närbesläktade rättssystem finns en sådan rätt.

Som synes finns det förhållandevis starka argument att anföra för en inträdesrätt i finansiella leasingavtal. Argumenten är dock alla hämtade från den kategori auktoritetsskäl som rankas lägst enligt rättskälleläran. Detta innebär att det knappast bör vara möjligt att benämna slutsatsen – att det finns en inträdesrätt för konkursboet på leasetagarsidan i gäldenärens finansiella leasingavtal – gällande rätt. Vad som är gällande rätt på området får i stället förklaras vara att anse som oklart. Framförallt med tanke på de av utredningarna föreslagna reglerna kan dock förutsättas att, även om en inträdesrätt inte skulle föreligga i dagsläget, en sådan kommer att tillkomma i framtiden.

Genom att det eventuellt kan finnas en rätt för konkursboet till inträde på leasetagarsidan i finansiella leasingavtal aktualiseras arbetets andra frågeställning: hur denna rätt är utformad. Vid besvarandet av frågan kan utgångspunkt tas i att finansiell leasing som avtalstyp bör kunna placeras

någonstans mellan avbetalningsköp och lokalhyra, sannolikt med viss övervikt åt avbetalningsköpsidan. Eftersom den grundläggande regleringen kring konkursboets inträdesrätt till stor del sammanfaller för dessa båda avtalstyper kan grunddragen med viss säkerhet förutsättas vara möjliga att tillämpa även i det finansiella leasingfallet. En analog tillämpning av reglerna medför bland annat att konkursboet bör ha skälig tid, men maximalt en månad, på sig från leasegivarens anfordran att avgöra om det skall inträda i avtalet. Efter denna tid kan leasegivaren häva avtalet och kräva skadestånd som konkursfordran. Genom att inträda i det finansiella leasingavtalet ersätter konkursboet fullt ut gäldenären som leasetagare, både i fråga om rättigheter och skyldigheter. Detta innebär att leasegivaren i full utsträckning kan göra avtalets påföljder gällande vid konkursboets kontraktsbrott efter inträdet. Konkursboet fullgör sina förpliktelser enligt avtalet med konkursmassan. Någon skyldighet att därtill ställa säkerhet för fullgörandet bör i normalfallet inte finnas. Däremot skulle en sådan skyldighet eventuellt kunna bli aktuell om leasingobjektet i sig inte utgör tillräcklig säkerhet samtidigt som det finns en uppenbar risk att konkursboet inte kommer att kunna fullgöra avtalsenligt. I avtal där avlämnandet av leasingobjektet ännu inte skett bör, i avsaknad av annan reglering än för hyra av fast egendom, gälla att konkursboet i stället för att åta sig massaansvar skall ställa sådan säkerhet som leasegivaren skäligen kan nöja sig med. I och med inträdet får konkursboet tillgång till leasingobjektet och kan nyttja detta under konkursförfarandet. Däremot synes inte finnas någon rätt för konkursboet att utan leasegivarens medgivande överlåta nyttjanderätten i strid med avtalet, inte ens i samband med en fullständig verksamhetsöverlåtelse. Konkursboet inträder i det finansiella leasingavtalet genom att före betänketidens utgång meddela leasegivaren härom. Det bör härvid vara möjligt att förutsätta att massaansvaret kommer att gälla redan från konkursbeslutet.

Om konkursboet varken återlämnar leasingobjektet omedelbart efter konkursbeslutet eller inträder i det finansiella leasingavtalet uppkommer frågan hur betalningsansvaret för leasingavgiften skall behandlas. Ur ett kontraktsrättsligt perspektiv bör de köprättsliga reglerna vara att föredra som analogikälla. Här är det framförallt argumentet att det inte skall vara möjligt att utan motprestation tillgodogöra sig annans egendom som tilltalar. Efter ett tillägg till jordabalkens regler om konkursboets ansvar för nyttjande av en lokal utan att först ha inträtt i hyresavtalet, synes dock reglerna för hyra av lokal vara att föredra som analogikälla vid finansiell leasing framför köplagens regler. Detta innebär att leasingavgiften från konkursbeslutet fram till antingen konkursboet inträtt i avtalet eller eventuell uppsägningstid löpt ut kommer att anses vara en konkursfordran. Leasegivaren kommer dock att ha möjlighet att rikta en uppmaning till konkursboet att återlämna leasingobjektet inom en månad. Efterföljs inte uppmaningen kommer konkursboet att bli massaansvarigt från konkursbeslutet och fram tills leasingobjektet återlämnas.

Det bör kunna anses klarlagt att konkursboet inte har rätt till partiellt inträde i gäldenärens avtal om finansiell leasing. Detta innebär att konkursboet för

att inträdesförklaringen skall få hävningsförhindrande verkan måste åta sig massaansvar både för brister i värden av leasingobjektet och betalningen av leasingavgifterna, även om dessa brister uppkommit före konkursbeslutet. Förhållandet är visserligen möjligt att kritisera utifrån en systematisk synvinkel, eftersom det kan tyckas mer lämpligt att detta skulle följa av en övergripande princip i stället för som nu av en analog tillämpning av HD:s slutsatser från jordabalkens förarbeten. Kritiken bör dock inte kunna förringa det praktiska värdet av att denna viktiga del av inträdesrätten kan anses utredd. Med tanke på Förmånsrättskommitténs förslag synes det troligt att lösningen består även framöver i fråga om finansiella leasingavtal. Däremot är det möjligt att den inte, som generell lösningsmodell, överlever en framtida lagreglering.

Huruvida konkursboets rätt att inträda i gäldenärens finansiella leasingavtal är att anse som dispositiv eller tvingande är osäkert. Detta innebär att det inte är möjligt att avgöra om leasegivaren kan göra avtalets eventuella hävningsklausuler gällande gentemot konkursboet i konkurssituationen. Osäkerheten följer av att reglerna för lokalhyra inte är lämpliga att använda som analogikälla, samtidigt som det är oklart hur köplagens regler skall tolkas i detta avseende. Vad som däremot bör vara möjligt att sluta sig till är att inträdesrätten i finansiella leasingavtal kommer att följa hur köplagens regler tolkas, och att klagörande praxis på detta område skulle undanröja en betydande osäkerhet i fråga om finansiell leasing. Inför en framtida lagreglering bör finansiella leasingavtal komma att regleras i enlighet med en generellt tillämplig princip, och det synes utifrån Förmånsrättskommitténs principförslag troligt att denna kommer att innebära att konkursboets rätt blir tvingande. Därigenom kommer det konkursrättsliga perspektivet att medges företräde framför det kontrakts-rättsliga.

De lege ferenda kan framhållas att det i dagsläget råder förhållandevis stor enighet kring många aspekter av konkursboets inträdesrätt på leasetagarsidan i finansiella leasingavtal. Utifrån doktrin och utredningar är det härvid möjligt att sluta sig till att även om gällande rätt för närvarande är oklar på området, är det högst sannolikt att en inträdesrätt i framtiden kommer att följa av antingen praxis eller lagstiftning. Det är också troligt att många grundläggande frågor kommer att lösas på ett åtminstone likartat sätt som det som redovisats i arbetet. Det föreligger dock en betydande osäkerhet kring vissa delar av inträdesrätten i finansiella leasingavtal. En första punkt är härvid hur gränsdragningen mellan finansiella leasingavtal och avbetalningsköp skall göras. Frågan ligger i och för sig utanför den egentliga inträdesrätten, men påverkar tillämpligheten av redovisade resonemang. Oavsett detta är det inte säkert att gränsdragningen får några större konsekvenser, varken för de ursprungliga avtalsparterna eller för konkursboet, eftersom reglerna för de båda avtalstyperna är, och sannolikt kommer att förbli, likartade. En andra punkt är vilka följder konkursboets nyttjande av leasingobjektet utan att först ha inträtt i avtalet skall få. I enlighet med den ändring av reglerna i jordabalken som redovisats synes reglerna för hyra av lokal vara en lämpligare analogikälla vid finansiella leasingavtal än reglerna för köp. Valet av analogikälla får betydelse främst i

fråga om hur konkursboets passivitet skall påverka dess ansvar för leasingavgiften. Att konkursboet inte skall bli bundet redan genom att förhålla sig passivt efter konkursbeslutet är något som tydligt poängterats genom ändringen av reglerna för lokalhyra. Det står också klart att massaansvar bör inträda i något skede av konkursboets nyttjande av leasingobjektet utan att först ha inträtt i avtalet. Detta följer bland annat av att det vid ändringen av jordabalken framhölls att det är viktigt att beakta konkurrensen mellan konkursboet och övriga aktörer på marknaden. För det fall att framtida inträdesrättsregler skulle komma att tillåta konkursboet att nyttja leasingobjektet utan motprestation skulle konkursboet inte stå för verksamhetens kostnader, och det hade därmed kommit att konkurrera på ojämliga villkor. Huruvida övriga delar av det resonemang som ligger bakom ändringarna i jordabalken även de kommer att få genomslag vid en framtida reglering av finansiella leasingavtal är däremot osäkert.

En annan fråga de lege ferenda som är värd att uppmärksamma är om massaansvar även i övrigt, utöver den i ovanstående stycke diskuterade situationen, kommer att anses som ett lämpligt och tillräckligt åtagande från konkursboets sida, eller om säkerhet generellt eller i vissa situationer kommer att fungera som substitut respektive komplement. Detsamma gäller frågan om konkursboets inträdesrätt är dispositiv eller tvingande. I ingetdera fallet är det möjligt att ge några säkra besked, men i fråga om inträdesrättens eventuella dispositivitet synes det mesta i nuläget tala för att inträdesrätten i framtiden kommer att vara en tvingande rätt.

Avslutningsvis skall poängteras att diskussionen om inträdesrätten generellt och dess utformning avseende specifika avtalstyper har pågått under en längre tid, och därtill inte endast i doktrinen utan också till viss del i förarbeten/utredningar och den juridiska debatten¹⁷⁷. Förmånsrättskommitténs principförslag utgör härav en välbehövlig utgångspunkt för fortsatta överväganden och diskussioner. I fråga om finansiell leasing skulle en avtalsspecifik lag- eller praxisreglering vara tillräcklig för att motverka osäkerheten på området. Inträdesrätten som helhet är dock så pass komplex och materialet både svåröverskådligt och svår genomträngligt att denna lösning knappast skulle kunna anses tillräcklig utifrån annat än ett mycket snävt perspektiv. Vid utformningen av de lösningsmodeller som skall användas kommer hänsyn med nödvändighet att behöva tas också till närliggande avtalstyper, framförallt avbetalningsköp. Det bör därmed vara lämpligare att regleringen av inträdesrätten vid finansiell leasing sker i samband med en generell översyn av området.

¹⁷⁷ Framförallt Insolvensrättsligt Forum.

Litteraturförteckning

Offentligt tryck

- prop 2002/03:49 *Nya förmånsrättsregler*
prop 1988/89:76 *Ny köplag*
prop 1986/87:90 *Om ny konkurslag*
prop 1977/78:142 *Avbetalningsköp mellan näringsidkare*
prop 1976/77:123 *Konsumentkreditlag m. fl*
SOU 2001:80 *Gäldenärens avtal vid insolvensförfaranden,*
Slutbetänkande av Förmånsrättskommittén
SOU 1994:120 *Finansiell leasing av lös egendom,*
Slutbetänkande av Leasingutredningen
NJA II 1944, nr 7 *Lagstiftning om redovisningsmedel*

Litteratur

- Adlercreutz, Axel *Finansieringsformers rättsliga reglering*, uppl 3,
Studentlitteratur, Lund 2001
Bengtsson, Bertil och
Victorin, Anders *Hyra och annan nyttjanderätt till fast*
egendom, uppl 5, Norstedts Juridik, Göteborg
2000 (Cit Bengtsson/Victorin)
Ekelöf, Per Olof *Rättegång*, Fjärde häftet, uppl 6, Norstedts
Juridik, Göteborg 1995
Gregow, Torkel *Utsökningsrätt*, uppl 3, Norstedts Juridik,
Angered 1996
Hellner, Jan *Konkursboets inträde i gäldenärens avtal. I*
Insolvensrättsligt forum, Uppsala 1990 (Cit
Hellner 1990)
Speciell avtalsrätt II. Kontraktsrätt. 2 häftet.
Allmänna ämnen, uppl 2, Stockholm 1993 (Cit
Hellner 1993)
Hessler, Henrik *Allmän sakrätt. Om det förmögenhetsrättsliga*
tredjemansskyddets principer, Stockholm 1973
Håstad, Torgny *Sakrätt. Avseende lös egendom*, uppl 6:4,
Norstedts Juridik, Stockholm 1999 (Cit Håstad
1999)
Den nya köprätten, uppl 5, Norstedts Juridik,
Uppsala 2003 (Cit Håstad 2003)
Lehrberg, Bert *Praktisk juridisk metod*, uppl 4, Iustus Förlag,
Uppsala 2001
Millqvist, Göran *Finansiell leasing. Om det finansiella*
leasingavtalets civilrättsliga innebörd och
reglering, Juridiska Föreningen i Lund, Lund
1987 (Cit Millqvist 1987)

- Kreditköp eller hyra. En fråga om verklighetens inflytande på rättsliga klassificeringar*, SvJT 1995 s 545-562 (Cit Millqvist 1995)
- Möller, Mikael *Konkurs och Kontrakt*, Iustus förlag, Uppsala 1988 (Cit Möller 1988)
- PM om konkursboets inträde i gäldenärens avtal*. I Insolvensrättsligt forum, Uppsala 1990 (Cit Möller 1990)
- Civilrätten vid finansiell leasing. En översikt över svensk, utländsk och internationell rätt*, Iustus Förlag, Uppsala 1996 (Cit Möller 1996)
- Immateriärrätter och konkurs – en översiktlig ”karta”*. I Insolvensrättsligt forum, Uppsala 1997 (Cit Möller 1997)
- Peczenik, Aleksander *Juridikens teori och metod*, uppl 1, Norstedts Juridik, Göteborg 1995
- Ramberg, Jan
Strömholm, Stig *Köplagen*, Norstedts Juridik, Göteborg 1995
- Rätt, rättskällor och rättstillämpning. En lärobok i allmän rättslära*, uppl 4, Norstedts Juridik, Lund 1992
- Tuula, Marie *Gäldenärens avtal. Vid företagsrekonstruktion och konkurs*, uppl 1, Norstedts Juridik, Stockholm 2003
- Walin, Gösta, m fl *Konkurslagen Del 2 Avsnitt VI-XIX*, Supplement 17, Norstedts Juridik, Göteborg 2004 (Cit Walin m fl)
- Welamson, Lars *Konkurs*, uppl 9:2, Norstedts Juridik, Stockholm 1999

Rättsfallsförteckning

NJA

NJA 1910 s 216
NJÄ 1963 s 129
NJÄ 1985 s 320
NJÄ 1988 s 230
NJÄ 1989 s 206
NJÄ 1993 s 13
NJÄ 1995 s 367 I
NJÄ 1995 s 367 II
NJÄ 1999 s 617

RH

RH 1986:153

MD

MD 1991:31
MD 1991:32

Övriga domar

Svea HovR, Avd 12, T 1622/92, DT 54, 1993-11-15, ej pt HD, T 5013/93,
95-03-03